

Megemlékezés a fasizmus belorussziai zsidó áldozatairól

1943-ban a minszki gettóban mintegy százezer zsidó vált a fasizmus áldozatává. Erről az évfordulóról emlékezett meg a budapesti Emánuel Fánál Alena Kupchyná, Belorusszia magyarországi nagykövete.

Lazarovits Ernő, a Mazsihisz külügyi vezetője orosz nyelven köszöntötte a megjelenteket: Oroszország, Ukrajna és az NSZK nagykövétét, Izrael magyarországi konzulját, Azerbajdzsán, Litvánia, Moldova, Kazahsztán, valamint a Mazsihisz és a NÜB képviselőit.

Kálmán Tamás főkéntor Kél málé ráchámimját követően a belorusz nagykövet emlékbeszédében szölt a minszki gettóban elpusztított zsidók tragédiájáról, majd megkoszorúzta az emlékművet. Izrael állam konzulja virágcsokrot, majd minden jelenlévő egy szál piros és fehér szegfűt helyezett el a talapzaton. Végezetül Kálmán Tamás főkéntor

Alena Kupchyná nagykövet beszélt tolmácsolásában elhangzott a Kádís ima.

A résztvevők a belorusz nagykövet meghívására a rezidencián fogadáson vettek részt, ahol megtekintették a

minszki gettóról az előcsarnokban ez alkalomból rendezett képzésként, amelynek címe: „Mindenkör megőrizük emlékezetünkben.” Alena Kupchyná rövid előadásban ismertette hazája zsidóságának történetét.

Belorussziában a jiddis nyelv volt elterjedve, és napjainkban is azt használják. Olyan jelentős, ismert zsidók születtek ott, mint Marc Chagall, Chaim Weizmann, Golda Meir, Menáchem Begin. Mintegy egymillió zsidó élt az 1941-es náci megszállásig az országban. 90%-ukat a megszálló németek kiirtották, napjainkban mintegy 50 ezere tehető a számuk.

A nagykövet előadása után Lazarovits Ernő ősi szokás szerint emelte poharát, és a „die nesumes solen habn an alie – az áldozatok lelkének legyen megnyugvása a mennyekben” szavakkal fejezte be mondatát.

L. E.

Ángel Sanz Brizről emlékeztek meg Budapesten

Spanyolország magyarországi nagykövetének meghívására, a spanyolországi Külügyi és Együttműködési Minisztérium közgazgatási államtitkára jelenlétében Angel Sanz Brizre, a Világ Igaza címmel kitüntetett, a második világháború alatt sok zsidó életét megmentő hősről emlékeztek a követségen és a Cervantes Intézetben.

Rafael Valle nagykövet köszöntötte a megjelenteket, majd ismertette Ángel Sanz Briz hóstettét, több mint ötezer zsidó megmentését a biztos haláltól. Beszéde elmondása után felkérte M. J. FIGA államtitkár asszonyt (képünkön) az emléktábla leleplezésére. Felszólalt Ángel Sanz Briz leánya is, aki többek között elmondta, hogy itt, Budapesten született, és sokat gondol édesapja magyarországi tevékenységére.

Ezt követően a spanyol rezidencia dísztermében Palya Bea énekművésznő bolgár-szefárd, török-szefárd dalokat adott elő, majd a „Szól a kakas már”-t énekelte Dész András kíséretével.

A koncert után a nagykövet fogadáson látta vendégül a megjelenteket: Ángel Sanz Briz ez alkalomból Magyarországra látogatott népes családját, Izrael állam konzulját, a svájci követség, valamint a vatikáni nunciatúra képviselőjét. Az eseményen a Mazsihisz részéről Feldmájer Péter elnök, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, Egri Oszkár jogtanácsos, a MEASZ részéről Hanti Vilmos elnök, a NÜB részéről Dénes György alelnök vett részt, valamint e tudósítás írója.

Délután a spanyol nagykövet és a Cervantes Intézet igazgatója meghívására konferenciát rendeztek Ángel Sanz Briz emlékére, ahol Harsányi Iván, a pécsi egyetem professzora és Jaime Vándor, a barcelonai egyetem professzora tartott előadást.

Lazarovits Ernő

Oktatók továbbképzése

Már harmadik alkalommal szervezett a Mazsihisz Oktatási Osztálya pedagógus-továbbképzést Jeruzsálemben, mert szükségesnek látta, hogy a direkt vagy indirekt oktatással foglalkozók pedagógiai kulturáltságát javítsa, fejlessze.

2008. február óta a verbális tájékoztatás után írásbeli jelentkezéseket fogadtunk el, melyekben az a szándék fogalmazódott meg, hogy sokan szívesen tanulnának Izraelben, a felajánlott 80 óras tanfolyamon.

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem rektorának javaslatára a képzésben részt vehettek olyan hitközségi elnökök, akik az ORZSE vezetői továbbképzésén jeleskedtek, valamint helyet kaptak a végzős judaisztikatanár szakos hallgatók is. Nagy örömmel fogadtuk, hogy a Magyarországon működő történelmi egyházak oktatási vezetői is jelentkeztek, mert fontosnak vélték a holokauszt-megemlékezések hitelesebb megszervezését.

A továbbképzésre 2008. szeptember 14. és 28. között került sor a Jad Vasem magyar és román osztálya vezetőjének, Chava Baruchnak az irá-

nyításával és számos érdekes előadásával. A szeminárium szervezésében, előkészítésében jelentős szerepe volt Avi Markovics és Udi Cohen főmunkatársaknak.

A kiváló előadók sokszínű módszereit élvezhették a jelenlévők. Rafi Vágó, a Tel-Avivi Egyetem professzora, Ephraim Kaye, a Holokauszt Tanulmányok Nemzetközi Iskolájának tanára, Ron Rozett, a Jad Vasem Intézet Könyvtárának igazgatója és Shulamit Imber oktatási igazgató, valamint magyar részről Haraszi György professzor és Sommer László egyetemi docens tartottak előadásokat.

A holokauszt tanításának speciális módszereit mutatták be a zeneművészeti, irodalmi, múzeumpedagógiai foglalkozások. Alkalmat nyílt túlélőkkel találkozni, beszélgetni, adatokat gyűjteni tőlük. A nagyszerű szervezés révén kirándulásokat tehetett a csoport a Holt-tenger környékén és Észak-Izraelben, mikor is a történelmileg jelentős Massada, Qumran, Cfat mellett gyönyörködhettünk a tengerekben, a galili tájban és a dinamikus fejlődő Izrael új értékeiben.

A résztvevőket magyarországi munkájuk szervezésének megkönnyítése érdekében a Jad Vasem Intézet módszertani segédanyagokkal (könyvek, kazetták, CD-k, plakátok, térképek) látta el.

Az eredményes továbbképzésért köszönet jár az intézet szervezőinek, előadónak, de köszönet illeti a résztvevőket is, akik a tanfolyam bokról teendő mellett energiát és időt nem sajnálva tevékenykedtek a csoportban, melynek munkáját figyelemmel kísérte Izrael magyarországi nagykövete és a kulturális attasé is.

Sommer László oktatási osztályvezető

Oktatás a Hegedűsben

Ezúton értesítjük hittestvéreinket, hogy hitközségünk segítséget nyújt a gyermekek bár micvára vagy bát micvára való felkészítésében és az ünnepek méltó lebonyolításában.

Tegyen Ön is gyermeke vallási neveléséért! Hozza el körzetünkbe, ahol álefbész tanítunk, valamint imádkozást és vallásunk alapjait.

Kezdetben az oktatást a főbbi végzi, később bekapcsolódnak ebbe a munkába a Zsidó Egyetemen végzett frissdiplomás tanárok is. Minden gyermek otthon érezheti magát nálunk, ahol kellemes körülményeket biztosítunk számára.

Cím: Hegedűs Gyula u. 3.

M. E.

A hagyományoknak megfelelően állították fel, majd szorgos kezek gyümölcsökkel, képekkel, zászlókkal díszítették a szukkát a pécsi zsi-

nagóga kertjében. A közös imádkozás után sokan gyűltek egybe a sátorban, köztük fiatalok, gyerekek, s miután meghallgatták Schönberger András főbbi ünnepet méltató szavait, bort ittak és mézbe mártott kalácsot fogyasztottak.

MEGHÍVÓ

a Budapesti Zsidó Hitközség közgyűlésére
2008. december 4. (csütörtök)
délután 16.00 órára
a 1075 Budapest, Síp u. 12.
II. emeleti Díszterembe

Nyitóima

Elnöki megnyitó

Napirendi pontok:

1. Beszámoló a BZSH pénzügyi rendszere továbbfejlesztésének eredményeiről. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Sessler György
2. Határozathozatal a BZSH 2009. évi költségvetési irányelveiről és arányszámairól. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató
3. Határozathozatal a BZSH tulajdonát képező ingatlanok elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
4. Egyéb ügyek.

Megjelenésére feltétlenül számítnak.

Hittestvéri üdvözléssel:

Streit Sándor Zoltai Gusztáv
elnök ügyvezető igazgató

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége közgyűlésére
2008. december 7. (vasárnap)
délután 10.00 órára
a 1075 Budapest, Síp u. 12.
II. emeleti Díszterembe

Nyitóima

Elnöki megnyitó

Napirendi pontok:

1. Beszámoló a Mazsihisz és taghitközségi pénzügyi rendszere továbbfejlesztésének eredményeiről. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Sessler György
2. Határozathozatal a Mazsihisz 2009. évi költségvetési irányelveiről és arányszámairól. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató
3. Határozathozatal a Pápan lévő ingatlanok használatba adásának engedélyezéséről. Előadó: Zoltai Gusztáv és dr. Egri Oszkár
4. Határozathozatal a Mazsihisz tulajdonát képező ingatlanok elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: Zoltai Gusztáv és dr. Egri Oszkár
5. Egyéb ügyek

Záróima

Megjelenésére feltétlenül számítnak.

A közgyűlés legfeljebb délután 2 óráig tart, amennyiben ezen időpontig nem sikerült a kifizető napirendi pontokat megtárgyalni, úgy a következő közgyűlésen hozunk azokról határozatot.

Hittestvéri üdvözléssel:

Feldmájer Péter Zoltai Gusztáv
elnök ügyvezető igazgató

Körzeti kitekintő

Debrecen

Chátuná

A DZSH és a nagyváradai hitközség testvérhitközségként működik. Együtt töltött ünnepeink – akár itt, Debrecenben, akár ott, Nagyváradon – mindig közös örömet jelentenek. Élvezhetjük a Hakeshet és a Villányi György Klezmer Band fenomenális műsorát. A közelmúltban – köszönhetően annak, hogy a DZSH-nak főbbijára van *Aser Ehrenfeld* személyében – a Kápolnási utcai zsinagóga esküvő színhelye volt. A boldog menyasszony a nagyváradai elnök leánya, a vőlegény pedig egy jeruzsálemi fiatalember, akiknek örömeiben a Nagyváradról és Izraelből ideérkezett családtagokon kívül a két hitközség tagjai is osztoztak. Az ifjú pár meghatottan köszönte meg a jókívánásokat. Közös életüket az új évben és új hazájukban kezdik meg. Mázál tov!

Ünnepeink

A Szlichot-napok után a Kápolnási utcai zsinagógában ünnepeltük az új év beköszöntét. Este megtelt templomunk. A városban közel 400 izraeli diák tanul, ők nemcsak ünnepeinken, de a hétköznapokon is jelen vannak. Többen közülük kiváló hanggal megéldottak, s segítségével, valamint a DZSH tagjainak bevonásával a kántorkérdés megoldódott. A tóraolvasás nemhogy nem jelent gondot számukra, hanem a helyeket is elkápráztatják dallamos recitálásukkal. A jom kippuri böjtöt is elviselhetőbbé tette imájuk. Rabbink rövid drójában rávilágított arra, hogy kell egy láng, mely utat mutat számunkra. Az egyetlen járható utat, melyet kötelességünk követni, hisz elődeink is ezt tették, és fennmaradásunk záloga is ez. A böjt után finom vacsora elfogyasztására nyílt lehetőség a DZSH kóser konyháján.

Szukkot ünnepére két szép sátorral készült a DZSH. A hagyományos, évek óta a DZSH tagjait szolgáló szukká mellett a másik sátor az izraeli diákok ünneplését szolgálta. A lulávra és az etrogra elmondtuk a bráchákat, és ott étkeztünk, szerencsére az időjárás is kegyes volt hozzánk. Reméljük, hogy az Élet Könyvébe pecsételt be bennünket az Örökkévaló.

Újévi fogadás

A ros hásaná és jom kippur közötti vasárnapon a város vezetői, közéleti személyiségei, a társegyszázak és az egyetemek képviselői újévi jókívánásaikat fejezték ki hitközségünknek. Köszöntőt mondott *Horovitz Tamás* elnök. *Aser Ehrenfeld* beszédében hangsúlyozta az ünnep jelentőségét. Kiemelte, hogy ember és ember között nincs különbség, az Örökkévaló mindenkit egyenlőnek teremtett, minden körülmények között el kell fogadnunk egymást, s békében kell élnünk egymás mellett. Ezt követően kötetlen, baráti beszélgetések folytak a DZSH dísztermében, ahol a megjelentek élvezhették a kóser konyha finomságait.

Nemzetközi vers- és prózamondó verseny

A közelmúltban került sor a DZSH, Debrecen városa, a Mazsihisz és a

Mazsók által meghirdetett X. Dr. Kardos Albert Nemzetközi Vers- és Prózamondó Versenyre. Ezen rendezvényt sorozat örökös díszelnöke *Szabó Magda* író, aki az elmúlt évben hunyt el. Dr. Kardos Albertet tanárként szerette és tisztelte, s munkássága egyik ihletőjének is tekintette.

Szabó Magda szelleme jelen volt, és biztatta a lelkes résztvevőket. Tavaly még személyesen adhattuk át születésnapján rendezvényünk meghívóját, de nem sokkal az ez alkalomból rendezett ünnepség után a Teremtő magához szólította. Tartalmas, szerény élete példamutató lehet mindannyiunk számára.

A jubileumi, tizedik versenyen az eddigi legnépesebb mezőny indult határon innenről és túlról.

Horovitz Tamás elnök köszöntője után *Dickmann Sándor* klubvezető vázolta röviden a verseny célját, a névadó alakját és kapcsolatát *Szabó Magdával*, majd *Miskolczy Beáta* – aki minden eddigi versenyen részt vett – *Szabó Magda* emlékére írt versét adta elő.

A szervezők ez évben új kategóriát is indítottak a gyermekek számára. Az elődöntők, illetve a döntők során a kicsinyek – szám szerint 17-en – a hallgatóság és a zsűri nagy öröme, szórakoztatására és meglepedésére mutatták be vers- és prózamondó képességüket. Az ifjúsági kategóriában 8 fő indult, míg felnőtt versenyzők 10-en léptek színpadra. A szépkorú kategóriában 6-an adtak számot tudásukról. A repertoár igen széles skálán mozgott: Arany Jánostól Radnótiig, Petőfőtől Eörsi Istvánig, Zelk Zoltántól Romhányi József, Karinthytól *Szabó Magdáig* szólaltak meg művek, rendkívül magas színvonalon.

A megfeszített tempójú versenynap zárásaként felüdülést jelentett a budapesti Fortissimo együttes szívet melengető műsora. Ismert izraeli dalokat és könnyedebb műfajú zenét adtak elő fúvós hangszereken. A zenekar tagjai a négy Kuna testvér, akiket édesapjuk, *Kuna Lajos* tanított a hangszeres zenére, kicsi gyermekekük óta. Az ötödik Kuna testvér – *Kuna Katalin* – pedig a verseny résztvevője volt ifjúsági kategóriában, és dobogós helyezést ért el.

Nem volt könnyű dolga az öttagú szakértő zsűrinek, melynek elnöke – mint immár több éve – *Drucker Tibor*, az Ex Libris Könyvkiadó igazgatója volt, tagjai pedig *Csikás Judit* vallástörténész, *Fohn Veronika* magyartanár, *Heller Zsolt* folklórkutató és *Muzsnay Árpád*, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület alelnöke.

A zsűri javaslatára egyes kategóriákban több I., II. és III. díj is született: gyermek kategória: I. *Antal László* (Debrecen, Hit Gyülekezete), *Márkus Luca* (Hajdúszoboszló), II. *Katona Gábor* (Magyarkanizsa, Szerbia), *Markó Botond* (Nagybánya, Románia), III. *Yaski Anett* (DZSH);

ifjúsági kategória: I. *Kállai Beáta* (Hajdúszoboszló), II. *Fonó Róbert* (Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium), III. *Kuna Katalin* (Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium);

felnőtt kategória: I. *Demeter Katalin* (Rimaszombat, Szlovákia), II.

Holecskó Lászlóné (Bagamér), *Gál Eszter* (Szatmárnémeti), III. *Siket Elemér* (Budapest), *Somogyi László* (Érsemjén, Románia);

szépkorú kategória: I. *Rüsz Károly* (Kiskend, Románia), II. *Bóza Sándorné* (Somogyjád), *Hajbók Klára* (Nagyvárad), III. *Asztalos Gábor* (Nagybánya, Románia).

A díjkiosztó ünnepségen minden résztvevő emléklapot kapott és könyvjutalomban részesült. A rendezvény zárásában *Horovitz Tamás* elnök gratulált, s mindenkit meghívott a következő versenyre.

Pécs

„Minden, ami összeköt” – ezzel a gondolattal rendeztek beszélgetést a Művészetek és Irodalom Házában. A beszélgetést *Horányi Özséb*, a PTE professzora vezette, és részt vett rajta *Schweitzer József* ny. orsz. főrabbi,

Várszegi Asztrik pannonhalmi főpap, valamint *Abdul-Fattah Munif*, a Magyarországi Muszlimok Egyháza képviselője. A középpontban annak megfogalmazása állt, hogyan kötheti össze napjainkban a történelmi egyházakat az ökumenikus együttműködés, mit kell és lehet tenni folyamatos erősítése érdekében. A hallgatóság nagy szeretettel fogadta *Schweitzer Józsefet*, aki 1948 és 1981 között pécsi főrabbi volt. Volt tanítványai, hitestvérei szeretettel emlékeztek a közösen eltöltött évekre.

(M. E.)

Szeged

A Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál *Csanádi László* orgonaművész, az SZTE Zeneművészeti Kar Orgona Tanszék vezetője koncertjével folytatódott. A zsinagóga orgonistájának hangversenyeit a hagyományoknak megfelelően nagy érdeklődés kísérte tanítványai és a hangszer iránt érdeklődők részéről. Az idei programban a hagyományos reneszánsz művek mellett a zsidó dallamvilág is felcsendült. *Fellegi Ádám* Liszt-díjas zongoraművész koncertjére a hideg miatt más helyszínen került sor. A közönség körébe gyakran visszatérő, a zenevilágot kommentárral kiegészítő művész a népszerű művek előadását idén vetített más programmal is illusztrálta. A hangversenysorozat utolsó eseménye *Anasztázia Razvaljajevának*, a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hallgatójának hárfaesztje lesz. A fesztivál a hagyományos izraeli vacsoraesttel (ahol a Golda Meir Szalonzenekar, valamint a Netti és a

lásnak és a tóra szeretetének fontosságáról szólva idézte a talmudból Rabbi Meir szavait: „Ó, dicső tűz, ó, szent láng! Annak is világítsz, aki el akar oltani.”

Majd így folytatta: a tóra a mi kimeríthetetlen forrásunk. A tóra tanulása által ismerjük meg a Mindenhatót, és minél jobban megismerjük Őt, annál jobban megszeretjük, és ezáltal erősödik hitünk és bizalmunk iránta. Ha így teszünk, nem kell félnünk az élettől, az élet megpróbáltatásaitól, de a haláltól sem. Mert így megértjük, hogy Ő itt is, ott is velünk van.

Zoltai Gusztáv, a körzet elnöke köszöntötte a megjelenteket, közöttük a vendégeket: *Tóth Józsefet*, a XIII. kerület polgármesterét, *Steiner Pál* országgyűlési képviselőt, *Feldmájer Pétert*, a Mazsihisz elnökét és *László Miklóst*, a BZSH vezetőségének tagját.

A körzet vezetősége ezúton mond köszönetet a Nőcsoportnak az est megrendezéséért.

Bethlen tér

A szimchát tóra ünnepségen szinte megtelt a templom. A *Kálmán Tamás* főkantor által elmondott máriv ima végén a szokásos körmenetekben több mint 100 gyerek vett részt, tórádszekkel és zászlókkal a kezükben. Az ünnepi kidust követően *Deutsch Róbert* főrabbi a négy kifeszített tálit alatt maga köré gyűjtötte a kicsinyeket, akik nagy fegyelemmel és figyelemmel hallgatták a hozzájuk intézett szavakat.

Másnap délben chátán tórai minőségében a főrabbi látta vendégül a kile tagjait. Méltatta a nap jelentőségét, elismeréssel és köszönettel szólt azokról, akik az elmúlt zsinagógai esztendőben segítettek munkáját.

Befejezésül üdvözölte chátántársait, *Winkler Miksát* és *Sárközy Gyulát*, majd közös énekléssel és bencsolással ért véget az ünnepség.

***

A templomban péntek esti kidus keretében tartották *Magén Ilánitnak*, a Wesselényi utcai iskola tanulójának báb micva ünnepségét. A közösség tagjai figyelemmel hallgatták Ilánit előadását, amelyet a zsidó szokásokról tartott. *Kálmán Tamás* főkantor zoltára után *Deutsch Róbert* főrabbi szólott az ünnepelthez, majd a fogadalmi ima elmondását követően az Örökkévaló áldását kérte reá. *Magén István*, az örömapa meghatott szavakkal szólott az ünnepelthez, megemlítve, hogy lánya kicsi kora óta szorgalmasan és nagy kedvvel jár a Bethlen téri közösségbe, amelynek immáron felnőtt tagja lett.

1944: Menekülés egy halászbárkán. Dániai zsidók útban Svédország felé

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség Délpesti Körzetének Jelölő Bizottsága ezúton értesíti a templomkörzethez tartozó hitközségi tagokat, hogy körzeti időközi választást tartanak

2008. november 23-án, vasárnap, 14–17 óráig,

melyen előjárásági tagot és közgyűlési küldöttet választanak.

A választások helyszíne: a Délpesti Körzet közösségi helyisége (1203 Budapest, Zamárdi u. 7.)

A körzet előjárásági összeállította és kifüggesztette a választásra jogosultak névsorát.

Ha kérdése lenne, az alábbi személyek adnak tájékoztatást:

Kerényi András 06-30-9502-189
Budai Lászlóné 06-20-4843-635

Kőszegi Lajos
a választási bizottság nevében

Kerényi András
körzeti elnök

Az atyái áldás

(Toldot hetiszakasz)

AMIKOR IZSÁK már nagyon öreg volt, és szinte alig látott, elhatározta, hogy megáldja elsőszülött fiát, Ézsaut. Ez azt jelentette, hogy Ézsau viszi tovább az ábrahái örökséget. Rivka azonban tudatában volt annak, hogy Ézsau, aki durva, kegyetlen vadász hírében állt, nem lesz alkalmas a szellemi örökség, az egyistenhit terjesztésére. Kihasználva Izsák vak-ságát, cselhez folyamodott, hogy így szerezzék meg kisebbik fia, Jákob számára az atyái áldást.

„Lám, én megöregedtem, nem tudom, mikor fogok meghalni” (1Mózes, 27,2). Ezekkel a szavakkal hívta Izsák magához fiát. Ezek a szavak sugallták Bölcsseinknek azt a gondolatot, hogy az ember térjen meg egy nappal a halála előtt, de mivel előre nem tudható, mikor következik be az a nap, ajánlatos a megtérést mihamarabb megtenni... A lublini rebbe, reb Jákob-Jichák, a „Lublini Látnok”, egy szimchát tóra ünnepének éjjelén kiesett az ablakon, és súlyosan megsérült. Jó néhány ellenlábasa reménykedett abban, hogy a rebbe többé nem is kel fel, s e feletti örömeiben alaposan a pohár fenekére néztek.

Megtudta ezt a rebbe is, és azt mondta: „Azon a napon, amikor eltávozik ebből az árnyékvilágból, még vizet sem fognak inni...” A hívek e szavak értelmét csak a Látnok halálakor értették meg, ugyanis ez tiszá bövön böjtnapján következett be, amikor még egy korty vizet sem szabad inni.

A NISCHIZI reb Jichák a berdicevi cádik, Lévi Jichák unokáját vette feleségül. Az ifjú párnak – még esküvőjük előtt – a nagypapa megígérte, hogy négy éven át nála fognak kosztolni. A fiatalok arra kérték a cádikot, hosszabbítsa meg a négyéves terminust, de ő megtagadta a fiatalok kérését, s unszólásukra ismételtel kijelentette, hogy sajnos nem áll módjában erre ígéretet tenni. Végül kiderült, hogy a berdicevi éppen azon a napon tért meg őseihez, amikor letelt a négy év.

„ÉS HOZOTT NEKI bort és ivott” (uo., 25). Honnan volt Jákobnak bora? – kérdi a midrás. A válasz: Micháél arkangyal hozott neki a mennyországból (Tanchuma).

A lelovi cádik, reb Dávid, felkereste a közeli faluban élő barátját azzal a javaslattal, hogy menjenek el együtt mesterükhöz, a Lublini Látnokhoz. Amikor a cádik megérkezett barátja házába, az arra kérte a feleségét, készítsen tiszteletére ebédet. Az asszony teljesen kétségbeesett, mert olyan nagy nyomorban éltek, hogy egy kis liszten kívül az égvilágon semmi enivaló nem volt otthon, még a kályhába sem volt mivel begyújtani. Végül kiment az erdőbe, szedett egy kis rózsát, begyújtott, s a kevése lisztből és vízből – minden zsiradék és fűszer nélkül – elkészített ízletes ételfélét szolgálta fel férjének és vendégének.

Hazaérvén, reb Dávid elmesélte feleségének, milyen fenségeset evett barátja házában. Ugyan nem tudja, mi volt az, de az íze olyan volt, mint ha egyenesen a mennyországból hozták volna.

Az asszonyt kíváncsivá tette, vajon mi lehetett az az étel, ami férjének annyira ízlett, hiszen azt nemigen érdekelték a kulináris élvezetek. Elutazott tehát férje barátjának házába, hogy kifaggassa annak feleségét. – Jaj, ne is kérdezze – emlékezett vissza a történetekre a szegény asszony –, amikor megjött a vendég és a férjem arra kért, készítsék valami ebédet, és nem volt itthon azon a kis

liszten kívül semmi, teljesen összetörtem. Végül, miután azt az ízetlen kotyvaléket elkészítettem, imádkozni kezdtem. Világ Ura! Te tudod, hogy főznék én mindent, mi szem száznak ingere, hogy a cádik jóllakjon. De mit tegyek, ha csak ennyim van? De Neked, drága jó Istenem, van egy mennyországod, tedd meg tehát, hogy ennek a kotyvaléknak mennyei íze legyen, hogy a cádiknak jölessen az étel...

– Úgy látszik – sóhajtott megkönnyebbülten az asszony –, imám meghallgatásra talált.

***

AMIKOR Jákob Izsák elé járult, hogy az áldást „kicsalja” tőle, fivére, Ézsau ünneplőruháját viselte, amit anyja adott rá. Az Írás így folytatja: „És közelebb lépett és megcsókolta őt; ekkor megérezte (Izsák) ruhájának illatát, megáldotta őt és azt mondta: íme, fiam illata olyan, mint a mező illata, melyet megáldott az Örökkévaló” (uo., 27).

Reb Chájim, a cázni rebbe egyszer átutazott egy kis falun. Hirtelen megállította a szekeret, leszállt, és bement a közeli fogadóba. A cádik az után érdeklődött, van-e a közelben egy öreg asszony vagy férfi. Kiderült, hogy a fogadós édesanyja, aki 90 éves, ott lakik a fiával és unokáival együtt. Ekkor arra kérte a háziakat, hadd találkozzék a névvel. Természetesen hozzájárultak, és a rebbe az idős hölgyet arról faggatta, emlékszik-e arra, hogy járt-e vagy volt-e valaha errefele cádik.

A néni emlékezett rá, hogy a berdicevi cádik – réges-régen – Magyarországra igyekezvén, átutazóban, két hetet töltött ebben a fogadóban. – Amikor megérkeztünk ide – magyarázta a cádik híveinek –, a levegőben valami jó illatot éreztem, ami arra utalt, hogy valaha egy cádik járhatott errefele. Csak azt nem tudtam, mikor és ki lehetett az. Most már tudom...

Naftali Kraus

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 69. zsoltár

Zsoltárunk voltaképpen kétségbeesett jajkiáltás Istenhez, mert a szerzőt ellenségei folyvást támadják, hamis vádakkal illetik, barátai pedig cserbenhagyták, így egyedül Istenben bízhat. A költemény záró sorából kiderül, hogy a költő nem önmaga, hanem népe (Júda országa) és Jeruzsálem sorsáért aggódik. Címét leszámítva a zsoltár négy részre osztható:

1. A szerző szomorú helyzetének ábrázolása: 2–5. vers.

2. Ima Istenhez a megmenekülésért, valamint a költő elleni gyűlölet bemutatása: 6–21. vers.

3. Ima a gyűlölködők megbüntetéséért: 22–30. vers. (E rész elején és végén a szerző visszautal helyzetére.)

4. A megmenekülés utáni hálaadás. Az igazak örüljenek, és vegyék (újra?) birtokba Júda országát.

A karmesternek, a liliumok (dallamára), Dávidtól. Segíts meg, Istenem, mert lelkemet előnti az ár, feneketlen iszapba merültem, felállni nem lehet, mély vízbe kerültem, örvény ragad el engem. Beleroskadtam a jajkiáltásba, torkom kiszáradt, Istenemre várva szemem kiégett. Okatlanul gyűlölöm száma több, mint hajam szála, hazug ellenségeim, a hatalmasok elpusztítanak; hogy is adhatnám vissza, amit el nem vettem? Gyengeségemet ismered, Istenem, hisz vétkeim Előled el nem rejthetők. Akik Benned bíznak, ne pironkodjanak miattam, Istenem, seregek Ura, ne szégyenüljenek meg, akik Téged keresnek, Izrael Istené! Érted viselem a gyalázatot, szégyenpír borítja arcomat. Testvéreim kitaláltak, anyám fiainak idegen lettem. Amíg házad iránti lelkesedés lángolt bennem, gyűlölőid gyalázata hullott rém. Sírtam, böjttel sanyargattam lelkem, ám az is gyalázattá vált. Ha (gyászolva) zsákruhát öltöttem, gúnyosan példálództak velem. A kapuban ülők is rólam szólnak, még a ré-

szegesek nótái is. Én viszont Hozzád (fordulok), Örökkévaló, imával, kegyelmed idején, végtelen szeretetteddel, igaz segítségeddel válaszolj nekem, Istenem! Ments ki engem a sárból, nehogy elmerüljek, hadd meneküljek a mélységes vízből, gyűlölőimtől. Áradat el ne sodorjon, örvény el ne nyelhessen, kútverem szája el ne temessen. Válaszolj nekem, Örökkévaló, mert szereteted jóságos, végtelen irgalmaddal hajolj felém! Ne rejtse el arcod szolgálád előtt: ha bajban vagyok, hallgass meg melőbb! Közeledj lelkemhez, és váltsd meg, ellenségeim miatt szabadíts meg! Ismered szégyenem, gyalázatom és megaláztatásom, szorongatóim mind ellened (fordultak). Szívemet megtörte a gyalázat, kitalált lettem, részvétre vágytam, de hiába, még vigasztalót sem találtam. Ételembe mérget tettem, szomjamat ecettel oltották. Asztaluk veremmé váljon, békeáldozatuk kelepccév! Szemük homályosuljon el, hogy ne lássanak, derekuk folyvást roskadozzon! Szórd rájuk mérgeket, haragod árja érje utol őket! Palotájuk váljék pusztasággá, sátraiknak ne legyen lakója! Mert akire sújtottál, üldözték azt, a sebzettek fájdalmával példálóztak. Vedd számba bűneiket, igazságod ne jusson el hozzájuk! Töröljék ki őket az Élet könyvéből, s az igazak közé ne írják be őket! Én pedig, a szegény szenvedő, Isten, segítséged megerősít engem. Dalom dicséri Istenem nevét, hálaival magasztalom Őt. Jobban tetszik ez az Örökkévalónak (az áldozati) ökörmél, még a szarvas-patás tuloknál is. Látják ezt a jámborok, és örülnek, az Isten keresők is, éledjen szívetek! Hisz az Örökkévaló meghallgatja a szűkölködőt, és számba veszi a fogságba jutottakat. Ég és föld dicsérje Őt, a tenger és minden élőlény. Megsegíti Isten Ciont, és felépíti Júda városait, hogy ott lakjanak, és birtokba vegyék. Adják azt örököik szolgálóinak utódai, telepedjenek meg ott, akik szeretik (az Ő) nevét.

A zsoltár címében szereplő *al-sosanim* (= a liliumokra), mint ahogyan azt már korábban megmagyaráztuk, feltehetőleg egy annak idején népszerű és közismert dalra utal, amelynek dallamára írta a szerző ezt a költeményt. Említettük azt is, hogy egyes vélemények szerint a kifejezés az íróanyagot, tehát a papiruszt jelenti, ez azonban elég valószínűtlen.

A költő szorult helyzetét a mély vízbe, mocsárba került emberhez hasonlítja, ahonnan nincs felállás. Kétségbeesésében Istenhez kiált, de eddig nem nyert meghallgatást, pedig „Istenemre várva szemem kiégett”. Az „Istenem” megszólítás jól érzékelteti szerzőnk erős ragaszkodását az Örökkévalóhoz. Mivel a 7. mondatban a „seregek Ura” és „Izrael Istené” megszólítások találhatók, nyilvánvaló, hogy nem egyéni kérésről, hanem az egész közösség ügyéről szól a zsoltár.

A zsoltár 12. versében a költő arról szól, hogy amikor zsákokat öltött magára, a többiek csak „gúnyosan példálództak” vele. Tudnunk kell ehhez, hogy a Biblia korában a zsákruha viselése volt a súlyos gyász legismertebb jele. A következő mondatban említett „kapuban ülők” a város bírái és vezetői (a vének), a folytatásban szereplő, gúnydalokat éneklő, italozó társaság épp ellenkezőleg, a lakosság legelső rétegét jelentik. Tehát szerzőnk szinte a teljes társadalom körében elidegenedett, a város legelőkelőbb és legalacsonyabb embe-

rei szemében egyaránt. Ennek ellenére egyesek minden bizonnyal ezt félreértik, amikor fordításaikban a kapuban henyélőkről beszélnek.

A zsoltár 14. mondata („Én viszont Hozzád [fordulok], Örökkévaló, imával, kegyelmed idején, végtelen szeretetteddel, igaz segítségeddel válaszolj nekem, Istenem!”) – nem véletlenül – bekerült az ünnepi zsidó liturgiába: a tóraolvasást megelőzően, a tóraszakrény kinyitása után éneklük el, háromszor egymás után, kellemes, közismert dallammal. Ez mintegy Istenhez szóló bevezető fohászként, invokációként hangzik el a zsinagógában. (Modernebb környezetben a kórus énekléi azt.) A 16. vers végén egy olyan héber ige szerepel, amely csak itt fordul elő a Bibliában (hapax legomenon). A szövegösszefüggésből azonban világosan kiderül a jelentése: „elzár, bezár, betemet”. Ezért, másokhoz hasonlóan, így fordítottuk.

A 19. vers második fele („ellenségeim miatt szabadíts meg”) és ennek folytatása arra utal, hogy a költő nem teljesen biztos a maga feddhetetlenségében, ezért arra kéri istent, hogy ha ő nem is érdemelne ki a megváltó segítségért a Mindenhatótól, legalább a kétségtelenül bűnös ellenségei miatt tegyen számára igazságot. Ők ugyanis biztosan „Isten ellen fordultak”. A későbbiekben a zsoltárköltő arról panaszkodik, hogy részvétre sem számíthat, vigasztalót sem talál. A gyászolót a vigasztalók (ősi és mindmáig élő zsidó szokás szerint) étellel-itallal látják el. Talán erre utal a vers folytatása: „Ételembe mérget tettem, szomjamat ecettel oltották”, vagyis vigasztaló gondoskodás helyett újabb támadást kellett elviselnie. Az itt található héber *barut* szó ugyancsak egyedülálló a Bibliában, de rokona a másutt előforduló *birjá* (= étel) szavának. (Vesd össze Sámuel II. könyve, 13. fejezet 7. és 10. vers.)

A zsoltár 25. mondata („Szórd rájuk mérgeket, haragod árja érje utol őket!”) bekerült a széderesti imakönyvbe, a Haggadába. Akkor mondják el, amikor vacsora után, az isteni végítéletre emlékezve, kinyitják az ajtót. A néphit szerint ilyenkor várják Élijáhu (Illés) próféta érkezését. A 28. vers elejét („vedd számba bűneiket”) Singer Leó így fordítja: „adj bűnt a bűnűkhöz”, aminek azonban merőben más értelmet tulajdoníthatunk.

A mindmáig élő zsidó hit szerint Isten előtt ott található az Élet könyve, amelybe évente egyszer, az őszi nagyünnepken előre beírják, ki éljen és miképp az elkövetkező esztendőben. A tökéletes igazakat – tartja a hagyomány – Isten azonnal beírja az Élet könyvébe. Erre utal zsoltárunk 29. verse, amikor a szerző a gonoszokról így énekel: „Töröljék ki őket az Élet könyvéből, s az igazak közé ne írják be őket.” Mások viszont úgy gondolják, itt nem a földi létről, hanem az igazaknak a jövődől világban való jutalmáról énekel a költő.

Zsoltárunk befejező részét sokan egyfajta prófécianak tekintik, amely Izrael népének száműzetésére, a diaszpórára, a kétezer éves gálutra és a közelmúltban onnan való visszatérésre vonatkozik. Egyes középkori hagyományos biblíamagyarázók (többek között a már korábban idézett RÁSI) is így gondolták, sőt az egész zsoltárt is ennek jegyében értelmezték.

Raj Tamás

Tóratekercsek számítógépes ellenőrzése már Magyarországon is

Keleti Dávid rabbi, a már harmadik éve Budapesten működő Latív Alapítvány vezetője szemléli, ahogy Farnadi-Jeruzsálemi Márk (Micha), a Latív szervezetének tagja és Shel (Saul) Bassel szóferek pesti tóratekercseket a legmodernebb technika segítségével vizsgálják át. Így a szükséges javítás könnyebben elvégezhető. A Wesselényi utcai ortodox alapítványi iskola biztosított helyiséget a szófer munkájához. Köszönet illeti Dov Lévy rabbit és Balázs Gábor igazgatót az együttműködésért.

Aki végigjárta és -tanulta az egész rabbiképzőt

Oláh János a rabbiképző tanári karának egyik törzstagja, akinek sajátos póneme, stílusa, és legfőképpen fanyar humora nélkül elképzelhetetlen lenne a Bérkocsis u. 2. A nemrég doktori címet szerző egyetemi docenssel életéről, pályafutásáról beszélgettünk, amely a szénbányák mélyéről indult, és pillanatnyilag az ORZSE Zsidó Vallástudományi Doktoriskolájának elvégzésénél tart. Nem ez az egyetlen különlegesség a szorgalmas és lelkes önművelő pedagógus életében: néhány évig, zsidó művelődéstörténet szakos tanulmányai alatt ugyanis egyszerre volt tanárja és diákja a rabbiképzőnek. *Szilágyi Iván Péter* riportja.

– Teljesen véletlenül jutottam a rabbiképzőbe. Egy újságban olvastam a hirdetést, amely arról szólt, hogy az Országos Rabbiképző Intézet és a Midreshet Yerushalaim felvételi tájékoztatót tart. A legkülönösebb az egészben az volt, hogy egyébként nem szoktam olvasni azt a lapot, és a hirdetéseket egyáltalán nem szoktam nézni.

– *Eszerint sorsszerű esemény által került az ORZSE sokat látott falai közé. Előtte mivel foglalkoztál?*

– Oroszlányban tanítottam a szakmunkásképzőben geológiát, és az iskola kollégiumának voltam nevelőtanára. Miután elolvastam a hirdetést, feljöttem Budapestre, megvettem életem első kipaját, amit az ORZSE felvételi tájékoztatóján avattam fel. A rabbiképzőben folytatott tanulmányaim kezdetétől mélyültem el jobban, komolyabban a zsidóságban. Ettől az évtől, 1989-től indult el az oktatás a judaisztikatanár-képző szakon az első évfolyammal. Még

Schmideg József (zl.) tanár úrtól tanultam héberül. Akkoriban még csak délutánként volt oktatás. Az első évfolyam hallgatói közül majd mindenkinek volt tanári diplomája, többek között *Gábor Mónival, Illy Lúciával, Kardos Ágival, László Kláival, Sommer Lacival* és *Várnai Ágival* tanultam együtt. Ekkortól már rendszeresen látogatója voltam a rabbiképző templomának, de emellett bejártam Budapest szinte összes akkori zsinagógáját.

– *A munka mellett végezte tanulmányait?*

– Igen, jöttem vonattal és mentem vonattal. Pedagógiai jellegű tantárgyakat nekünk természetesen már nem kellett tanulnunk, ezen az esti képzésen csak „zsidóságoktatást” kaptunk, és így volt ez Izraelben is, ahol nyaranta folyt a képzésünk. Egy ideig még Oroszlányban tanítottam, majd a Lauder iskolában.

– *Felköltözött Budapestre?*

– Sohasem költöztem fel, most is Oroszlányban lakom, és ingázom. A Lauderban először még csak félállásban tanítottam, és az iskola növekedésével lettem főállású judaisztikatanárrá a gimnáziumban. Először heti 2, majd 3 napot tanítottam Budapesten, a többi pedig Oroszlányban, a Dolgozók Általános Iskolájában, ahol magyar nyelvet és irodalmat oktattam. Érdekes ketősséget éltem meg: míg az egyik helyen túlkoros, többnyire félanalfabéta és cigánygyerekeknek kellett megtanítanom pl. a Himmuszt, addig a Lauderban értelmes, jó családi körülmények között élő gyerekeket taníthattam.

– *Hogyan tudta megértetni magát*

a nagyon egyszerű, tanulatlan emberekkel?

– Különösebb gondom ezzel sohasem volt, ugyanis első munkahelyemen, a komlói Zobák-aknán külszíni segédmunkásként kezdtem el dolgozni, egy érettségivel a zsebemben. Egy hét múlva kerültem a föld alá, és ott dolgoztam mint csillás, segédvájár, vájár, majd fűrőmester. Akkor még nagyon jól megfizették a bányászokat. Három műszakban dolgoztam, kemény fizikai munkát végezve, de jól bírtam. Egy ideig állandóan éjszakai műszakot vállaltam, hogy szabadok legyenek a nappalaim, tudjak tanulni. Tíz évig voltam a bányánál, Komlón, Tatabányán, majd Oroszlányban, az utolsó években már geológusként.

– *Mikor és hogyan ébredt rá zsidóságára?*

– A családomban ez nem volt téma, leszámítva anyám egyes ételeit, amelyekről csak később tudtam meg,

hogy zsidó specialitások. Katonakoromban, anyám halála után „indult ez be”, és lassacskán ide jutottam.

– *Hogy telik egy átlagos napja?*

– Hétfőtől péntekig, reggeltől estig a rabbiképzőben és a Lauderban tanítok, majd este hazamegyek, mivel itt nincs lakásom. Megszoktam már a bányászvárost. Oroszlányban nincs hitközség. Korábban élt még a városban néhány idősebb, odakerült hittestvérünk, de rendszeres imádkozás a soá előtt sem volt.

– *Miért lett judaisztikatanár?*

– Nem a diploma miatt csináltam, hanem a saját példám-ból kiindulva másokat is szerettem volna visszavezetni a zsidósághoz, bevezetni a zsidó hagyományokba. Ez per se heti néhány tanórán nem lehetséges. De ez is valami, ahogyan a Pirké ávotban (II,16) olvastuk: „A munkát nem neked kell bevégezned, de nem is vonható ki magad alóla.”

Olvasóink véleménye

Másodszor a Jad Vasemben

1997-ben Izrael és Magyarország között létrejött egy államközi egyezmény, hogy pályázat útján pedagógusok tanulhatnak a Jad Vasemben. Az így szerzett tapasztalatokat a nevelő és oktató, illetve a holokauszt-kutató munkában használják fel.

Ennek az államközi egyezménynek első tízéves szakasza 2007-ben lezárult. Ebben az időszakban több embernek volt lehetősége a holokauszt témájának megismerésére és új módszertani lehetőségekről tapasztalat gyűjtésére.

Először 1998-ban jutottam el a Jad Vasem Nemzetközi Kutatóközpontba kéthetes kurzusra. Az ország különböző részeiről jöttek el olyan pedagógusok, kutatók, akik már több éve foglalkoztak a zsidóság kultúrájával, a holokauszt történelmi tényével. Olyan emberek jöttek el, akik szívügyüknek érezték ezt a témát és jobbítani szerették a világ gondolkodását. Mindenki bővíteni akarta az ismereteit, hogy hogyan is lehet ösztönözni az embereket arra, hogy a kor körülményei között ne tagadják meg emberi mivoltukat, harcoljanak a gyűlölet ellen.

A Jad Vasem ekkor a tanfolyam programját úgy építette fel, hogy megismerjük a történelmi tényeket előadások keretében. Személyesen találkozhattunk túlélőkkel, akiknek kérdéseket tehetünk fel. A képzés lehetőséget adott arra is, hogy ismerkedjünk Izrael állammal. Megismertük a kutatóközpontban működő egységeket: könyvtár, levéltár, múzeum. Akkor ezek az előadások nagyon színvonalasok voltak. Nagyon sok információt adtak és módszertani lehetőségeket tártak fel.

A túlélőkkel való találkozás teljesen új élményeket jelentett. Személyesen találkozhattunk *Hanzi Branddal*, aki férjével együtt támogatta *Kaszint* az embermentésben. *Humánus emberekként mindannyiunk számára elgondolkodtató volt, hogyan válhatott pokollá a világ.*

A tanulmányút után tovább folytattam egyszerű eszközeimmel a holokauszt témájában a kutatásokat. Túlélőket kerestem meg és hoztam össze több évized után, hogy találkozhassanak. Cikkeket írtam, kiállítást rendeztem. Tavaly újra beadtam pályázatomat az Oktatási Minisztérium által meghirdetett tanulmányútra. Így tanulhattam a Jad Vasemben tíz napot a tízéves évforduló alkalmából rendezett emelt szintű tanfolyamon.

Az Örökkévaló újra lehetőséget adott arra, hogy tanulhassak a kutatóközpontban. Akármilyen gazdag lennék, de azokat az előadásokat, amelyeket ott biztosítanak, semmiképpen nem vehetném meg. Hálás lehetek a sorsnak, hogy ismét lehetőséget adott új emberek és tapasztalatok megismerésére a holokauszt témájából.

A programok más kritériumok alapján voltak felépítve, mint 1998-ban. Minden nap egy kérdésre kerestük a választ, és ehhez kapcsolódott a napi előadás. Aztán kis csoportokra váltunk szét, és így több szempontból, a kutatóközpont különböző egységeiben kerestük a választ. Így mindenki részt vett egy csoportmunkában is.

Minden egyes pályázónak lehetősége lett saját bemutatkozó előadás tartására. A mostani szempont szerint a munkában mindenkinek aktívan kellett részt venni. Minden előadás kiváló és mindannyiunk számára tanulságos volt.

Egy nap arra a kérdésre kerestük a választ: „Hogyan képes, segíthet-e a művész kifejezni a felfoghatatlant?” Akkor egy csodálatos előadást hallottunk: „Alma Rose, az auschwitz karmester”. Az előadó *Tamar Meccsádó* volt.

Feltárta azt, mit jelent a zene. A zene öröm; ha énekel, nem vagy egyedül. Jelrendszertként is használhatják az emberek a zenét. Hogyan is vált lehetségessé az, hogy a zene útján cseréljenek üzeneteket?

A zene lehetőséget adott arra, hogy az elviselhetetlen helyzetet túléljék az emberek. *Alma Rose* az a karmester, aki manipulálni tudta a németeket, pl. a hideg árt a hangszereknek. A zenekarnak és az embereknek ezáltal túlélési biztosított. A mindennapi zene erői adott arra, hogy kiszakadjál a téged körbevevő világból, hogy képes legyél még élni.

Láthattam azt is, hogy 1998-tól milyen sokat fejlődött a központ. Szép új épületek létesültek, és több koncepción keresztül lettek új kiállítások is. Épület-együttesek jöttek létre, és így több nemzet egyszerre tanulhat a Nemzetközi Holokauszt Iskolában.

Nagyon tetszett az új történelmi múzeum, ami egy piramis alakú építmény. A kiállítások közötti haladási irány is piramis formában van megalkotva. A kiállítás több kilométeren keresztül mutatja be a múltat. Az építési elv szerint a látogató csak a kiállítás végén tudja elhagyni az épületet, így végig kell járnia a termetet. Nincs arra lehetőség, hogy egy szakasz megtekintése után elhagyja az épületet.

Amikor a látogató belép a múzeumba, egy film azt mutatja be, milyen volt az élet a holokauszt előtt. Hogyan éltek a zsidó közösségek. Hogyan változtak a hagyományaik. Aztán a film folyamatosan mutatja be a történelmi változásokat, az egykori rend felborulását. A kiállítás a legmodernebb eszközök igénybevételével lett megrendezve.

A múzeumlátogatóknak a valóság bemutatása a modern technikával nagy élmény. Megéppült itt a „Lenszó utca” is, járhatunk a macskaköveken, a villamossíneken. Az ember teljesen visszacsöppen a múltba. Megelevenedik az eltűnt élet.

Nagyszerű munkát végeztek azok az alkotók és tervezők, akik ezt a bemutatói formát választották.

Az előadásokon kívül újra lehetőség nyílt arra, hogy ismerkedjünk az országgal. Sétálhattunk a szent városban, Jeruzsálemben elhelyezhettük kívánságunkat a Sírátófalnál, láthattuk a különböző nemzeti közösségek életét. Élhetjük az izraeliek mindennapi életét.

Voltunk *Ros Hanikrán* a határnál, ahol 2006-ban harcok folytak. Most nyugalom volt, csodálhattuk a szép tengerparti tájat. Árutaztunk nagy városokon. Fürödtünk a Kineret-tóban. Megismertük a *Nesz Amin kibucot*.

Úgy érzem, valamennyi csoporttársammal együtt nagyon nagy utat tettem meg ez alatt a 10 nap alatt. Bár egy helyben maradtam, de mégis bejártam a múlt nem szép oldalát, és mindenkor tenni kívánok a jelenben azért, hogy soha meg ne ismétlődhesen egy népcsoport ellen ilyen mértékű támadás.

**Pauleczki Margit
Tolcsva**

Törökországban jártunk

Az idén volt a 30. évfordulója annak, hogy Európa legnagyobb zsidó ifjúsági szervezete (EUJS) nyári egyetemeket szervez. 30 év után először adták a szervezők a megrendezés jogát olyan országnak, aminek csak kis része van földrajzilag Európában, nevezetesen Törökországnak. A világ számos részéről Dél-Amerikától Ausztráliáig vettek részt rajta 18–35 év közötti fiatalok. Jómagam Magyarországot egyedül képviselve hallgattam a lebilincselő előadásokat, amelyekből minden napra jutott 1-2. Magas tisztségeket betöltő emberekkel lehetett beszélgetni előadásaik után, pl. az AJC tagjával, egyetemi tanárokkal. Minden este másorral kedveskedtek a medence partján a szervezők a hajnalig tartó zenés táncos mulatozás előtt.

A szálloda, amely a Fekete-tenger partján állt, és alig pár hónapja adták át, teljes egészében hermetikusan le volt zárva a számunkra, ezzel ügyelve a biztonságunkra. Egy teljes napi isztambuli kirándulás megnehezítette a szervezők dolgát, nem beszélve arról, hogy azt a zsinagógát látogattuk meg, amelyet már háromszor robbantottak fel szélsőségesek.

A gyorsan elrepülő egy hét alatt sokat tanultunk, életre szóló barátságok kötődtek és élményekkel gazdagon térünk haza, hasznosítva ifjúsági munkánkban az elhangozott tapasztalatokat.

Dr. Balogh Ádám, Szegedi Zsidó Hitközség ifjúsági alelnök

Bródy János
Fegyva (Jávori Ferenc, Budapest Klezmer Band)

Mahó Andrea
Somló Tamás és
Cipő (Bódi László, Republic)

Jótekonysági koncertje
„Az Élet Menete
Alapítvány” javára

2008. november 30. 18 óra
Dohány utcai Zsinagóga

Az est folyamán megemlékezünk az Emberi Jogok Nyilatkozatának 60. évfordulójáról is

Zenei kíséret: **FG-4** (Illés és Fonográf emlékezenekar), valamint **Somló Tamás** zenész barátai
Műsorvezető: **Balázsovits Lajos** színművész. Az est fővédnökei: Szulák Andrea, Illényi Katica, Haumann Péter és Demjén Ferenc a 2007. évi jótekonysági koncert közreműködő művészei.

A jegyek 2800 Ft (kiszá) és 3800 Ft (főzsinat) áron megvásárolhatók az **Alexandra Könyvesház**ban, valamint az **InterTicket** jegyhálózatokban. Kérjük kedves férfi vendégeinket, hogy fejedőt vegyessenek magukkal hozni!

Támogatók:
MAZSIHISZ, Alexandra Könyvesház, ATV, ZSIKK, Dohány utcai templomkereszt, PontFM Rádió, Klubrádió, NÉPSZAVA, nka

www.eletmenete.hu

IZRAEL

Mit hoz számunkra 5769?

– Tudóstónktól –

Az USA-ból kiinduló pénzügyi válság kimenetele nemcsak világméretű gazdasági begyűrűzést jelent, de térségünkben még jobban megérősödhetnek a terrorista iszlám szervezetek. Ezek hatalomra jutása veszélyeztetheti nemcsak Izraelt és Amerikát, de az egész nyugati világot.

A szaúd-arábiai és a Perzsa-öbölbeli olajhatalmak amerikai befektéseik folytán rengeteget vesztek, és ez még nem elég, de az olaj árának zuhanása, a kínálat hirtelen megemelkedése újabb gazdasági csapást jelent a gazdag arab országok számára is, és egyúttal felveti a szélsőséges szervezetek hatalomra jutásának lehetőségét akár még Egyiptomban is.

Több politikai elemző kizárja, hogy iszlám forradalom söpörjön végig az olajhatalmak államaiban, de vannak, akik Irán példáján okulva szkeptikusak a kérdésben. Irán tagadja, hogy a jelen helyzet náluk is megingatta a gazdaságot, de az ellenlélek számára kapóra jött az olajár zuhanása. A jelenlegi helyzet, amelyet még az Irán atomfegyverkezése miatti szankciók is súlyosbítnak, akár egy újabb forradalom melegegye lehet.

A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) ismételt felszólította Phenjant, hogy ne indítsa újra atomprogramját. Észak-Korea a zavarosban halászik, továbbra sem tartja be a fegyverkorlátozási szerződést, és terrorista csoportokat lát el pusztító fegyverekkel.

Ugyanakkor az iszlám országok Izraelt arra szeretnék kényszeríteni a NAÜ-n keresztül, hogy csatlakoz-

Gáza határán. Érdemes volt visszaadni?

zon az atomszorompó-szerződéshez. Izraelnek létkérdés, hogy állandó fenyegetettségében olyan fegyverek és elhárító berendezések birtokában legyen, melyek visszatartó erőt jelentenek a támadási szándékkal szemben. Hazánk nem támadásra, hanem védelemre van berendezkedve. Emiatt kellett két újabb – a térségben a legmagasabb – óriáradart felállítani a dimonai atomerőmű védelmében.

Oszama bin Laden Izrael elleni akciókat hirdet, és a többi terroriszervezettel összehangoltan hangoztatja, hogy Izraelt bármilyen tömegpusztító fegyverrel (legyen az biológiai, nukleáris vagy kémiai) meg kell támadni, nem számítanak az emberáldozatok.

Egyiptomot pedig felszólította,

hogy törje át a gázai sáv izraeli blokádját.

A Mubarak-kormány sem könnyű a helyzete, mert Egyiptomban is fellelhető az összes iszlám terroriszervezet.

A rossz gazdasági helyzet, a puszkaporos hangulat ellenére egyes „szép-lelkű” politikusok úgy hiszik, hogy Izraelnek azzal, ha mindent felad, sikerülhet békét kötnie a palesztinokkal, és a Golán-fennsík átadása árán Szíriával is. Cipi Livni ígérete szerint megvalósulhat a közvetítő kvartett (USA, EU, ENSZ és Oroszország) szeptemberi New York-i tanácskozásán elhangzott felszólítása, hogy 2008 végéig az összes lényeges kérdésben megállapodás Izrael és a palesztinok között.

Abbasz elnök reméli, hogy Olmert (már lemondása utáni) nyilatkozata, miszerint az összes elfoglalt területet vissza kell adnunk a béke érdekében, útmutató lesz az új izraeli kormány számára is, mert ez a béke záloga. De a palesztinok számára mégsem elég, hogy visszakapják a Területeket és Kelet-Jeruzsálemet, felháborítóan tartják, hogy a menekültek sorsáról nem esett szó.

(E sorok írójának megjegyzése, hogy kész öngyilkosság lenne több millió palesztin és családjaik ún. „visszatérése”.)

A nagy megmérettetés november végére várható. Akkor találkozunk Sarm El-Sejkbén a közvetítő kvartett szeptemberi tagjaival tárgyalóink és palesztin kollégáink, és egyeztetést tartanak az Annapolisban (2007. november) elhangzottak megvalósításáról.

A találkozón Egyiptom és Jordánia is képviselteti magát, és Tony Blair is részt vesz a megbeszélésen.

Nem tűnik reálisnak, hogy ez év decemberére megalakuljon az új palesztin állam, és nemcsak azért, mert több kérdés nyitott maradt a mai napig, hanem azért is, mert az amerikai választások, a gazdasági válság, az új izraeli kormány megalakításának bizonytalansága nem kedvez a helyzetnek.

Cipi Livni, akit hívei a Kadima párt tisztújító választása során Golda Meirhez, a néhai karizmatikus miniszterelnök asszonyhoz hasonlítottak, korántsem léphet Golda nyomdokaiba.

Mivel nem sikerült Livninek koalíciós kormányt időben létrehozni, előrehozott választások lesznek. A nagy esélyes a miniszterelnöki székre volt miniszterelnökünk, a Likud vezetője, Benjamin Netanjahu.

Mi pedig így, az őszi ünnepek befejeztével reménykedünk benne – Cipi ide, Bibi oda –, hogy az Örök-kevaló meghallgatta imáinkat, és nemcsak mi, de hazánk is jó életre lesz bejegyezve az 5769. évre, és az Örökkévaló fölénk teríti a béke sátrát.

Annyi csoda történt már velünk, lehet, hogy ezt is megérjük?

Schlesinger Hanna, Tel-Aviv

A 13. dühös ember

Az én felsőoktatásban eltöltött egyetemista éveim nagyon messze vannak, talán egy másik galaxison, de az egyetemi ifjúság mai állapotáról van képem. Lévnén, hogy fiam végzős főiskolás, hallok ezt-azt. Tátott szájjal figyeltem elbeszélést arról a diáktársáról, aki egy hét alatt 3 x temette el régén halott nagyanyját azért, hogy ne kelljen házi dolgozatot írnia. Bomba ötletnek tartottam azt is, amikor egy évfolyamtársnője félrehívta a leadandó anyagot reklamáló tanárát azzal, hogy csupán azért nem tudta megírni, mert aznap abortusza volt. Mivel professzorok is nőből volt, ezt szó nélkül elfogadta.

Most, hogy magam is tanítok az ORZSE-n, e témakörben van saját élményem is. Speciális kollégiumom hallgatóival együtt megnéztük Reginald Rose ma már klasszikusnak számító vitadrámáját, a 12 dühös embert. Házi dolgozat témájának adtam a címmel: Érvekkel az életért. Tudjuk, hogy ebben a kulcsdrámában egy jól érvelő esküdt az általa indukált vita során megmen-ti a halálos ítélettől a hamisan megvádolt mexikói fiút.

Azon, hogy a dolgozat leadásának napján sok volt a hiányzó, nem csodálkoztam, csupán nyugtáztam, hogy ennyien nem írták meg a dolgozatot. Volt egy hallgató – végzős rabbinövendék –, aki arra kért, hogy a hétfői óra helyett hadj adja le dolgozatát majd pénteken, hisz az istentiszteleten úgyis találkoznak. Esetében indokoltnak találtam a halasztást. Pénteken, amint szembejött velem a zsinagógában, természetesen nem volt vele a dolgozat. Látván csodálkozásomat, ennyit mondott: Tanár úr! A munkám készen van és ragyogó, csupán azért nem hoztam el, mert nem akarom a Tanár urat olyan helyzetbe hozni, hogy sábeszor dolgoznia kelljen, amikor „hazacipeli” a munkámat. Na, ekkor lettem én a 13. dühös ember. Legszívesebben azt feleltem volna neki: én nem vagyok ortodox, maga pedig nem csinálta meg a dolgozatát. De lenyeltem mérgemet, és csupán nyugtáztam, hogy hitsorsos fiataljaink jól lépést tartanak világunkkal...

Spánn Gábor

Balog Gábor és Stern Petra a Bethlen téri templom udvarán kötötték házasságukat. A szertartást Deutsch Róbert főrabbi végezte, beszédében felhívta a figyelmüket a zsidó hagyományok folytatására, a Mindenható áldását kérve közös útjukra. Az esküvőt követően a körzet kultúrter-mében fogadás volt, ahol a megjelent rokonság gratulált az ifjú párnak.

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Evezünk békésebb vizekre, mint előző számainkban. Nyugodt erő árad a Cherutból, a Magyar Cionista Szövetség Ifjúsági Szakosztályának lapjából. Persze a vizek még békésen folydogálnak, hiszen csak 1929-et írunk, február van, az előző háború szele már elült, utóvédhangjai elcsitulnak. Mondom, február van, még senki nem sejt semmit arról a borzalmas gazdasági válságról, mely néhány hónap múlva fog kirobbanni, és amely emberek millióit teszi majd tönkre, ordas eszmék felé igazítva gondolkodásukat. Már a külseje is érdekes ennek a lapnak, melyet a kezemben tartok. Mindenféle bélyegzők, oda-firkált számok meg cirkalmas aláírások díszítik. A Magyar Királyi Ügyészség sajtófigyelői részére tartalékolt példányon, és ezt csak az érdekesség miatt említtem meg, egy bizonyos vitéz Boronkay István neve szerepel, jól olvasható kézírással. Feltételezhetjük, hogy ekkor már a sajtófigyelő munkája is merőben formálissá szelődött, erre a felvágatlan oldalakból is következtethetünk.

A belső borítón keretben a következő idézet látható: A cionizmus célja a zsidó nép számára jogilag biztosított otthon megszerezni Palesztinában (Bázei program, 1897). Alatta nagy betűkkel: A Hitachdut Hanoár B' Hungária a cionista eszme megvalósításáért: Palesztina felépítéséért, a zsidó kultúra terjesztéséért küzd.

Valamivel lejjebb: A Szövetség alapszabályait a m. kir. Belügyminiszter 144.164/1927.VII. sz. rendeletével jóváhagyta.

Hajlamosak lennénk átlépní a cionizmus feladata című vezércikk sűrű, tömött, kissé unalmasnak látszó oldalait. Pedig vezércikk létere sem érdektelen. Szó esik benne az Oroszországban, Lengyelországban, Romániában élő zsidók elnyomásáról, a Krím-kolonializációról, Pinsker cionizmusáról és Max Nordauról, meg az Oroszországban és Amerikában egyre nagyobb méreteket öltő asszimilációról. Aztán a keleti zsidóságról is, pontosan nem lehet tudni, mit is értettek ezen akkor, mindenesetre „az amerikanizmus beláthatatlan kulturális nyomorúságától” féltették őket. Egy érdekes megállapítást kiemelnek: „Tart tovább az antiszemitizmus kiszámíthatatlan megnyilvánulásával, s erre a zsidók önmaguk elkendőzésével reagálnak. A nacionalista zsidónak a külvilághoz való alkalmazkodásra való törekvéseben napról napra tapasztalhatjuk ezeket a jellembeli fogyatkozásokat: ezt a kiegyensúlyozatlanságot, a túlságos érzékenység és elképesztő vastagbőrűség, alkalmazkodás és csúsás-mászás, érvényesülési vágy és gyáva rejtőzködés közti ingadozást.” Érdemes kiragadni még néhány magvas megállapítást Lichtheim Richardnak, a németországi K. J. V. elnökének cikkéből: „A cionizmus megtanította a zsidókat arra, hogy meglássák és helyesen értékeljék helyzetüket a többi népek körében. (...) Nagy szolgálatot tett a cionizmus azzal is, hogy a zsidóságba bevitte a szabadság érzetét és az öntudatot. (...) Palesztina a zsidó tömegek számára testi-lelki szükségesség. (...) Ha Palesztina ábrándos délibábának bizonyulna, akkor a zsidóságot összefoglaló kapocs semmisülne meg. (...) Bizton hisszük, a cionista eszme változatlan erővel száll át az új nemzedékre.” – fejeződik be a német cionista vezető írása 1929-ben.

Érdekes és izgalmas adatokat közöl a lap Erec Jiszráél fejlődéséről. Megtudhatjuk például, hogy nemcsak a bevándorlás, de a kivándorlás is jelentős volt. Az ország különleges gazdasági, politikai, éghajlati, belbiztonsági, kulturális és egyéb viszonyai mint valamiféle szűrő szűrték át a zsidóságot, engedték el azokat az egyedeket, akik alkalmatlanok voltak arra, hogy a kétezzer éve halott országot feltámasszák. Megtudhatjuk, hogy 1914-ben még mindössze 84 000 zsidó lakott a Szentföldön, 1927-ben már 148 000. A zsidó települések száma 1914-ben még csak 43 volt, 1927-ben már 108, Tel-Aviv lakosainak száma 1914-ben még csak 1200, 1928-ban már 36 600. És még egy szemléltető adat a „szűrőről”, a természetes kiválasztódásról, mely valamiféle isteni bölcsességgel csak az arra legalkalmasabbakat állította csatasorba az „ősűj” hazáért. 1927-ben a tel-avivi lakosságnak csak mintegy 78,5%-a lakott téglaházban, a többi barakkokban és pincelakásokban...

A Keren Kajemet fejlődése is meredeken ível felfelé. Ugyanaz a gondolat, mely már kétezzer évvel ezelőtt, a Bar Kochba-felkelés leverése után is hódított, de akkor, a kedvezőtlen történelmi feltételek miatt elsorvadt, minél több földterületet megvásárolni, fényes diadalt aratott a modern korban. Míg 1921-ben még csak 71 000 dunam volt zsidó tulajdonban, 1929-ben már mintegy 300 000.

Nyugalom és magabiztosság, kicsinyességeken felülemelkedő bátor, gyakorlatias gondolkodásmód és a jövőbe vetett bizakodás árad a cionista újságból. Ma már tudjuk, hogy minden reményük és álruk beteljesedett. A kétezzer év után feltámadt zsidó állam kiérdemelte a világ tiszteletét.

Magén István

A stockholmi zsinagóga

Hajrá, Marci bácsi!

Száznál egy nappal se add alább!

Győr egyik nevezetességéről szeretnék írni. A híres-nevezetes Marci bácsiról. A leányok és asszonyok örök hódolójáról, aki a péntek esti istentisztelet után, élemedett kora és sok-sok testi kínja ellen ágaskodva, madárujaival még mindig felségíti a kabátot a feleségemre, s az Isten sem tudja erről lebeszélni. Erről a miniatűr abszurd-lovagról, aki mára sajnos visszatöpörödött az első inasévek kicsinységére, de az imaterem szűk csigalépcsőjén kedves erőszakkal mégis maga elé terel mindenkit, merthogy „ő ráér”, s a „botbarátjával mindenkinél lassabban tud csak kopogva bicegni”. Aki ugyan „még csak” kilencvennégy éves, de úgy sugárzik, hogy mindenképp megérdemli, hogy lefessem, megjelenítem. A szívembe már beleírta magát, hadd gyönyörködjön benne más is. Hajnal felé ugyanis, abban a lebegő s mégis kreatív éberálomban ezt én már tüzetesen végiggondoltam, csak össze kell kötnöm a fölfénylített fantázia-pontocskáimat, és realizálás végett be kell pötyögnöm az egészet a szövegszerkesztő számítógépbe. Nem várok, nem várhatok vele tovább, addig kell papírra vetnem, amíg még itt röpköd köztünk a maga törékeny is, alig negyven kilójával. Különben is, ki garantálja, hogy túl fogom élni? Ha sokáig halogatom, még a nekrológjáról is lemaradok. Egy ilyen jó novellatémáról? Egy fityiszt. Méghozzá olyat, amelyet tréfából, kedvesen hunyorítva ő szokott mutatni.

Hogy ne bízzam magam a fantáziámra, sebtében föl is hívtam délelőtt, s rákérdeztem, hogy van, de főleg azért, hogy érdeklődjek erről-arról. Pontosítás végett. Miként sikerült

túlélnie a vészidőket? Hol, kinél tanult, kinél szabadult éppen nyolcvan éve? Amilyen készséges, nyomban, aprólékosan elmagyarázta, hogy Győr központjában, a Gerő Testvérek úridivatáru-üzletében. A Király utca 12–14. szám alatti ódon belvárosi házban székelt az az abszolút, aber ganz hitelképes, jó nevű cég, s ott „anno dacumál mindenféle népek megfordultak”. „Tudod, Jánoskám, a Lelkészi Hivatalotok közvetlen szomszédságában”, ahová már be is kíváncsiskodott egyszer, merthogy mindenre gondja van még mindig, és igencsak kedvesen ápolja a barátságot a Hit Gyülekezetével. Becsüli és kicsit bolondnak tartja ugyanis azt a szeretetet, amivel a fiataljait megtisztelik itt, Győrben is izraelita testvéreiket, az Auschwitzban tüchtig alaposan kiriktított zsidó maradékokat.

Hol is kezdjem? A csodával, ahogy megúsza? Ami minden öreg hitsorsosom legnagyobb élménye? A sovány lapátkatona furcsa kalandjaival, amikor a kajánul aknamezőkre vezényelt, halálra szánt, korgó gyomrú, fegyvertelen hochmetz bócherok közül néhányat mégis megmentett az Örökkévaló? Vagy éppen a jellegzetes fejenél? Oké. Akkor lehet az a domináns orrot hordozó parányi, de mindenre frissen reagáló koponya, mint egy nyolc éves kisfiúé. A tarkóján pedig mindig ugyanaz a régi divatú, kiskarimás vászonkalap üldögél, amúgy legényesen, fixen hátracsúszva. És kérdezés nélkül is mesél, mesél, regél. A hajdanvolt ántivilágról. Amikor még igazi kereskedők versengtek a vevők kegyeiert. Természetesen a város vezetői is a fellegekben

jártak akkoriban, és olyan, egyedi, különleges, gyúrhetetlen szövetekbe burkolták finom, átszellemült tagjait, amiket végszámra meg kellett hozni, de postafordultával ám, akár Bécsből, akár Svájcban is, a cüvegőrt pedig úgy illett összeállítani a keményített kanavasztól a selyembélésen át az utolsó rejtett gombocskáig, hogy a bolt úri szabójánál mindig maradjon vésztartalék csak azért, hogy akár évek múltán is korrigálni lehessen egy-egy szivar kiégezte lyukacsát vagy leszakadt akármit. De a vásárláson betóduló, kihűlt pipájukkal szortyogó parasztemberek ízlésének is ugyanúgy meg kellett ám felelni, mint a vékonyabb pénztárcájú tanár urak karonfogva hordozta lornyonos, keszge feleségeinek. – Igen, bitte schön, nagyságos, méltóságos asszonyom! Persze, persze! Natürlich! – a homályos próbafülkékben megessett ártatlan, gáláns kalandok szemvillanásairól nem is beszélek.

Akkor azonban azt is el kell árulnom, hogy Marci bácsi, nehezedő mozgása ellenére, már csak azért is látogatja olyan szorgalmasan a szombat bejöveteletét köszöntő istentiszteleteket meg a frigszekrényt kitáró s a kipörgetett toratekerésből fölolvadó nagyünnepeket, hogy rajta aztlan ne múljon semmiképp, hogy a kádismondásra alkalmas tíz zsidó férfi, a minjen mindig összejöjjen, ki legyen. A felesége – az a hűséges társ! – pedig persze hogy elkíséri, ha már ennyi sok évtizede kitartott nagyra becsült, bölcs férje mellett. Néhanap azon kapom Marci bácsit, hogy rebegő ajakkal imádkozik, davenol, de többnyire csak az áment mondja rá a soron lévő áldásokra, mert a legfontosabb tiszte az, hogy barátságos tekintettel le nem veszi rólkunk, mintegy beborít vele mindnyájunkat, mintha szeretetében fürdetné, legeltetné a gyérülő gyülekezetet. Mindig frissen borotvált arcára szinte kiül, hogy mennyire gyönyörködik a táleszában ütemesen hajlongó pesti kántorban s az érces bariton jajongó, zsidós cirkalmaiban, mindközben szívélyesen elbeszélget a mellette ülökkel. Hála Isten, engem is gyakran megtisztel a bizalmával.

A múltkor azt mesélte el például a vén huncut, hogy járt legutóbb az öt rendszeresen felkereső házi orvosával. „Csak nézi-nézi az a mesüge a leleteimet, és nem győzi a fejét csóválni. Ez is rossz, az is pocsek, dünynyögi váltig. Mire én: ejnye, Herr Doktor, nem tudna valami biztatót is mondani? A maga büne lesz, ha szörnyethalok ijedtemben! – Dehogynem – vigyorogja el magát kun-kori bajsza s aranykeretű okuláréja mögött az a nagy tudású magiszter –, hajrá, Marci bácsi! – és könnyező, tudós tekintetével szégyentelenül nem belevihog a képebe? – Hát persze hogy dupla honoráriummal nyugtáztam, hogy így feltalálta magát!” – vár tőlem jóváhagyó fejbiccentést a vén mókamester.

Hát én se üzenhetek neki mást innen, a zizegő papírról sem: – Százig meg se álljal, Marci bácsi! Az a legkevesebb, amit napról napra joggal elvárunk tőled... – De ezen már ő is derül majd, amikor elolvassa. – Vagy inkább „Mózesre való tekintettel, bis hundert und zwanzig! A földi élet végső határáig!” Alázattal kérlek, mondj rá gyorsan skajachot! Hadd közvetítsen minden tisztelő sorom számodra sok-sok vitamint, egy-egy tovább éltető áldást...
Fekete János

DEUTSCH GÁBOR

KÉT SAJCHET BÚCSÚJA

A történetet elmesélő Szerdóc Ervin barátom egyszerre szerelmes szülővárosának, Szigetnek és az ahhoz közeli Szatmárnak. (Mint ismeretes, a városneveket a zsidók rövidítve szokták leírni, mert szerintük a hosszú név a térképre való és nem a diskurzusra. Így lett Máramarosszigetből Sziget, Szatmárnémetiből Szatmár.) Csodálkozni is lehetne, hiszen tűz és víz a két helység, ellentétes jellemű, felfogású emberek laknak a két településen. A szigetiek komorak, hallgatagok, kétkézi munkával keresik többnyire kenyerüket, de azért megvan a magukhoz való eszük. Szomszédaikban társat látnak s nem ellenfelet, az idegent szívesen látják házukban, olyankor a nyelvük is megered, mert földjükhöz mit is mondhatnának? Tegnap meleg volt? Tudja ezt más is. Chánele gyereket vár? Nem újság, látszik rajta. Mojsze völégény lett? Nem titok, tudja az egész város. De ha utazó érkezik, annak sok minden elmondható, ami a messziről jött embert érdekelheti, hiszen azért sok minden történik a házuk táján. A reményt nehez helyzetben sem adják fel, vallják, olyan a rabbi, amelyet a Szent – áldassék a neve – számukra rendel, viszont a közösség feje, a rasekol olyan, amelyet megérdemelnek. Azért ez nincs teljesen így. A rabbi személyét is vitatták néha-néha, pártokra szakadva. Nyelvükre vigyáznak, küllemükre már kevésbé.

A szatmáriak elsősorban szellemi foglalkozást tűznek, bár a kereskedés sem áll távol tőlük. Ravaszágért nem mennek a szomszédba, önmagukról keveset beszélnek, titkolóznak, viszont másról mindent tudni akarnak. A vendégtől várják az információit. Pedánsak és gondosan ápoltak, udvariasak és vidámak. Az igazság az, hogy lényegében egyforma az éghajlata a két városnak. Ha viharos szél fúj vagy mennydörög, mind a két helyen érzik, hallják. Közösek a gyökerek, sorsuk sem különbözik. Hogy mennyire nem, azt két utolsó sajchetük története igazolja.

Szigeten a háború előtt több sajchet funkcionált. Az egyik, Janku Drimmel (Ráchmiel ben Jankev), hivatása mellett jó nevű tanító is volt. Igazi melamed. Tisztelték a nem túl magas, erős és tömzsi embert, aki mindig sietett. Hívták-várták a háziasszonyok vagy a tanítványai, dolga akadt bőven. A vészidőszak elnyelte feleségét és két szép gyermekét, nem szerette már a várost. Nem tudott belépni az elárvult háza, ahol boldog volt. Ott hagyott mindent. Elköltözött egy kicsiny faluba, Berbestbe. Hiába hívták imádkozni vagy vágni, sem Szigetre, se máshová nem ment, haragban volt „Vele”. Raktáros és anyagbeszerző lett egy gazdaságban. Akivel szóba állt egykori városából, az a Moldován házaspár volt, Henrik és Helén, akik minden ünnep előtt vittek neki kóser ételt, hogy legalább szent napokon azaz táplálkozzék. Ez az aranyiszívű házaspár a város lelkének volt nevezhető. Mindig bőségesen főztek, hogy az utazó, ha arra téved, el legyen látva. Nagyünnepekkor azon házakba is bekopogtak, ahol abbahagyták a kóser háztartás vezetését. Évek múltak el, a Sziget megmaradt sajchetja megbetegedett. Lányja hűségesen ápolta. A Moldován házaspár szorgalmasan látogatta. Az orvos egyszer félrehívta a köztiszteletben álló öreget, közölte, menthetetlen, utódról kell gondoskodni. Érezte ezt a nagybeteg is. Vakmerő ötlete támadt. Kérte Moldován bácsit, keresse meg a berbesti remetét, és hívja el hozzá. Az ő szavára hallgani fog. Janku Drimmer sok tennivalójára hivatkozva elhárította a meghívást. De Moldován bácsi nem tágított. Addig-addig kérte, hogy a haldokló utolsó kívánságát teljesíteni kell, amíg az ő társaságában csak elment Szigetre az egykori sajchet.

A beteg alig tudott beszélni. Kérte Drimmert, hogy vegye kezébe a metszőkést és a templomi reszortot is. Tehát legyen úgy, mint regény, sajchet és tanító. Drimmer csóválta a fejét. De a haldokló megragadta karját: ne hagyj el a várost – könyörgött –, neked adom legféltettebb kincsemet, a lányomat. – De hiszen huszonöt évvel fiatalabb nálam – válaszolta Janku. A sajchet nem szólt már semmit, csak könnyei folytak az arcán. Lányja némán állt mellette, fel sem nézett, csak törölte apja verejtékét és könnyét.

Janku Drimmer Ráchmiel ben Jankev visszatért a városba. Régi szép mesterségét – vagy inkább hivatását – folytatta. A gyászév után megnősült, elvette elődje lányát. Született kisfiuk, Chájim (Élet) és lányuk, Málke (Királynő). Sok munkája volt, Szigeten kívül ellátta az egész körzetet. De odahaza szerető feleség és két aranyos gyerek várta. Megpezdült az élet Máramarosban; előimádkoztak, tanított és vágta a barotfút, valamint a kóser négyglábiakat. Moldován bácsi gyakran látogatta, de minden hónapban egyszer megcsalta. Akkor Szatmárra utazott, Mojsze Katzhoz, a chászid sajchethez, aki a háború alatt szintén elvesztette a családját. Komor, zárkózott ember lett, csak ha vágásra kérték, akkor nyitott ajtót. Hosszan kellett zörögni, ameddig a türelmes ember bebecsületét nyert. Tudásáért tisztelték az alacsony, púpos férfit, de szánták nagy nyomorúságáért. A fizetséget elfogadta, de szinte indulatosan dobta kacatokkal teli kredencére, mintha mondaná: mit ér a pénz, ha a legdrágább kincs, szeretett családjá odavesztett? Hiheti-e valaki, hogy a pénz begyógyítja a sebet? Nyomorát enyhítendő, a szigeti sajchet Moldován bácsival mindig küldött némi pénzt kollégájának.

Azonban a boldogság Szigeten sem volt zavartalan. Tizenkét évi házasság után a 42 éves fiatalasszony megbetegedett. Az orvos széttárta karját: messziről hozta a bajt, talán az elhurcolásból, nincs segítség. Bízta benne, hogy az ima segíthet, fohászkozott is a város apraja-nagyja, de ezúttal nem segített. Janku Drimmer, bár nyomta a bánat, nem lett haragban „Vele”, nem kárthatott senkit, nevelte, taníttatta két gyermekét, szépen fejlődtek, sokat dolgozott. Az évek múltak, sok vallásos ember elhagyta az országot, többek közt sajchet is, neki egyre több körzetet kellett ellátnia. Vásárolt egy terepjáró kocsit a közösség segítségével. Hajnaltól estig úton volt.

Egy zivataros este történt a tragédia. Itas kerékpáros hajtott eléje. Tekerte a kormányt, de nem tudta a gázolást elkerülni. A biciklista a helyszínen meghalt. Orvost hívtak és rendőrt, megállapították, nem tehet semmiről, nem hibás, valóban nem kerülhette el a tragédiát. Mindez Drimmert nem tudta megnyugtani. Bár akaratlanul, de életet oltott ki. Vigasztalták gyermekei, barátai, nem is hallotta talán. Túlélte családjá pusztulását a vészidőben, túlélte fiatal felesége elvesztését, de hogy ő okozza egy ember halálát, azt nem viselte el. Lefeküdt az ágyába, nem evett, nem ivott, nem beszélt senkivel, legjobb barátaira és rokonaira sem nézett rá. Hat hét után lehunyt szemét.

Gyászolt a város. A gyerekei úgy érezték, számukra már nem hoz semmit a szeretett otthon, kivándoroltak. Egyesek szerint Izraelbe, mások szerint Amerikába. Moldován bácsi, aki igyekezett új életet önteni Janku Drimmerbe, a hat hét alatt nagyon megöregedett. A közösség kérésére elment Szatmárra, hátha ráveheti a konkurenciát, a mogorva Katzot, hogy hetenként egyszer jöjjön Szigetre, a városba. Kopogtatott az ajtón, nem kapott választ. Hangosabban tette, de csak a szomszéd jött ki. – Nem tudja, bátyám, mi történt? – Már egy hete, hogy elment az öreg. Én hívtam ki a hatóságot, mert már annyit kopogtat, hogy szédült a fejem. Jöttek is a hatóság emberei, feltörték az ajtót. Ott ült az asztalnál, és a feje rábukott az előtte heverő sok, terjedelmes könyvre. Képzeld, valami pokrócra fektették a földre, észrevették, hogy a kabátja nagyon nehéz. Nem fogja elhinni, tele volt titkos zsebekkel és tömérék pénzzel. Lej, dollár, forint, volt ott minden. Azt hitük, nyomorban él, ami igaz is, mert magára jóformán semmit vagy alig költött. A pénz nem boldogította. Megvetette, így nem is adta oda senkinek. Ruhájába rejtette. Most keresik a végrendeletét. Családjá elpusztult, rokona nincs, bár már valaki jelentkezett messzi idegenből. Soha nem láttam azelőtt. Igényt tart a pénzre a város, a hatóság, a vallási közösség is. Vitatkoznak, vitatkoznak, biztosan csodálkozik odafenn, hogy még mindig azt hiszik, a pénz pótolhat valamit vagy valakit. Inkább éjjel-nappal tanult, ez az egyetlen vigasztalta valamelyest.

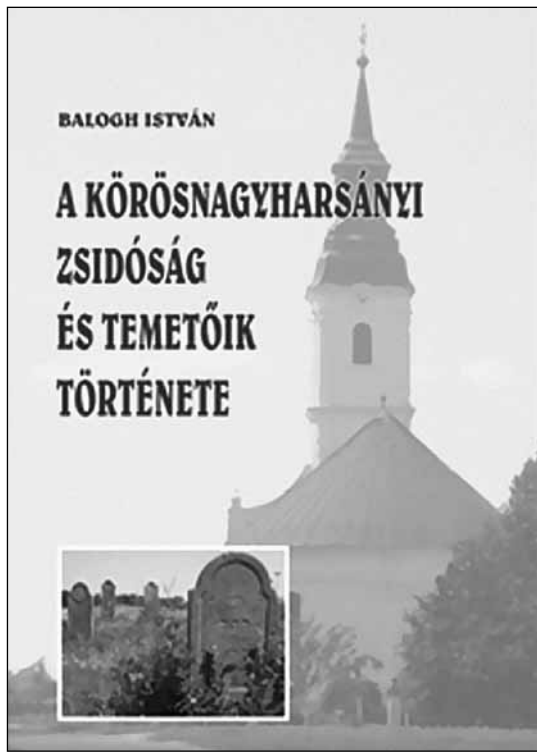
Moldován bácsi elkeveredett. Nincs sajchet, tanító sem Szigeten, sem Szatmárban. A rabbi már korábban elmentek. A fiatalok is szertefutnak, néhány öreg, sebzett túlélő most már lelki támasz nélkül tengődik a városban és a környéken. Gyászolhatja a város két cádik (igaz) fiát, de annyit bizonyos, lezárult egy fejezet. Moldován bácsi tudta, lehet, hogy megint összeszedik magukat az ott maradt zsidók, és nagyon messziről jön majd valaki, aki imádkozik, tanul, pótolni igyekszik az eltávozottakat, de tisztában akar lenni az igazsággal. Sziget és Szatmár – már csak az emlékekben lesz az, ami valaha volt.

A körösnagyharsányi zsidóság története és megmaradt emlékei

A Mazsihisz támogatásával 2008 októberében megjelenhetett A körösnagyharsányi zsidóság és temetőik története c. könyvem. Körösnagyharsány egy kis falu Békés megyében, a román határ mellett. A nagy történelmi múltú községet református vallású, magyar nyelvű családok lakják. Mintegy másfél évszázadon keresztül élt a településen egy kis lélekszámú, zömmel kiskereskedőkből, kocsmárosokból, illetve földbérlelőkből álló vallásos zsidó közösség. Házakat építettek, temetőt hoztak létre, a község társadalmának, életének szerves részévé váltak. A trianoni béke után az eredetileg Nagyvárad vonzáskörzetéhez tartozó Körösnagyharsány határ menti település lett. A zsidó közösség lassú fogyásnak indult, majd sorsukat, mint mindenhol máshol, itt is a holokauszt pecsételte meg. A deportálás időszakában azonban a községben több vidéki zsidó család tagját rejtették el. Harmadik könyvemmel ennek a kis zsidó közösségnek és ma is meglévő temetőinek szeretnék emléket állítani, emellett tisztelni azon harsányiak példamutató embersége előtt, akik életük kockáztatásával is vállalták az üldözöttek megmentését. Bízom abban, hogy könyvből a felnövekvő generációk megismerhetik szülőhelyük múltjának egy elfeledett részét, és minél messzebb hírért vihetem a körösnagyharsányi zsidó közösség értékes épített emlékeinek is.

A kötet tartalmazza 66 oldal terjedelemben (2 dokumentummásolattal, 23 fényképpel, 6 térképpel és 5 táblázattal) a körösnagyharsányi zsidóság történetét a letelepedéstől a közösség megszűnéséig, külön fejezet dolgozza fel a nevesebb harsányi zsidó családok teljes történetét, valamint megtalálható az összes harsányi zsidó síremlék fényképe, felirata és felirataik fordítása.

Balogh István
ORZSE

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzletcím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. www.antik2000studio.hu Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370.

Fejfájással és mozgásszervi panaszokkal küzdő betegeimet várom Szent István körúti rendelőmben csütörtökönként. Időpont-egyeztetés: 30/205-7375. Dr. Rosenberg Agnes.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ nagyméretű és kisebb festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, porcelánokat, régi álló-, fal- és díszórákat, **BRONZ-, FA- ÉS MÁRVÁNYSZOBROKAT**, barokk bútorokat, **TABERNÁKULUMOT, SZEKERETERT, RENESZÁNSZ DOLGOZÓ-SZOBÁT** veszek. (Hibásakat is.) Teljes hatyvatéért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN**. Tel.: 214-4850, 06-20/323-4104.

Lőrincz Péter ingatlaniroda eladó és kiadó lakásokat, házakat, telkeket, irodákat, üzlet-helyiségeket, ipari ingatlanokat és fejlesztési területeket keres és kínál! 351-9578, 06-70-383-5004, www.lorinczpetter.hu

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eu. foglal. rendelés Zuglóban, XIV. Róna köz 6. Szerda-csütörtök 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelém címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbistület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott Dávid Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülményeit vizsgálja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimhá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Abraham szövetségébe felvehessük.

50-es, 60-as évekbeli bútorokat és berendezési tárgyakat, régi telefont és rádiót, retró tévét, 1945-1990 közötti festményeket (akár munkásmozgalmit is!) keresek a saját részemre! Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Gyűjtő vásárol ezüsttárgyakat, cukor- és gyertyatartókat, tálcaikat, gyümölcsalakat, evőeszközöket (hiányosat is), judaikatárgyakat stb. Tel.: 06-20-476-7144.

Könyvnyomatás, fűzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messenger: 315-0264.

Kárpótlási jegyért a jövő években is a legtöbbet fizetem. Kérésre házhöz megyek, készpénzzel. Tel.: 06-30-323-1976.

Egerszalókon, gyógy-welness fürdőnél 926 m²-es telek eladó. Tel.: 06-20-981-3449.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzhst-online.hu

ujelet01@freemail.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkedése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Középkorú nő idős hölgy segítségére lenne háztartása vezetésében, bentlakással, külföldön. T.: 06-20-981-3449.

Eladó 3 szobás, 87 m²-es örökklakás zsinagóga szomszédságában. Irányár: 22 millió Ft. Érdeklődni: 06-20-418-0977.

Ha szeretnél segíteni önkéntes munkáddal, gyere, várunk, mi biztos megyünk. Önkéntes munka Izraelben, 3 hét! Feltétel: csak repjegy! Jelentkezés: 06-20-233-8454, 06-30-527-0562, ill. 06-1-374-3062.

Kellemes kislakás Újlipótvárosban kiadó. 06-30-914-0394.

Megbízható budapesti nő idős ember gondozását, házvezetését vállalja (külföldön is). Elérhetőségem: 06-30-855-9642.

Rákóczi út elején csendes, egyszobás, összkomfortos lakás igényes turistáknak vagy hosszú távra kiadó. Tel./fax: 351-1615.

Idősgondozást (akár 24 órában is), főzést, takarítást vállal megbízható, gyakorlott, re-

ferenciával rendelkező középkorú nő. 06-20-337-3579.

Középkorú, leinformálható asszony, aki ismeri a kóser konyhát, a zsidó ételket, szokásokat, vállal otthoni ápolást, háztartásvezetést. Tel.: 06-20-947-7711.

A Chevra Kadisa sírásót keres a Kozma utcai temetőbe. Jelentkezés Kálmán Tamás igazgatónál: 413-5500/127.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalattal várom önt, amelyben társra vágyok. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Salom társközvetítés. Tel.: 316-0265.

Zsuzsanna Nemzetközi Társközvetítő, www.atars.hu, 06-20-988-6839, 06-1-266-5401.

Ráckevei özvegy férfi társnőjét keresi 65 éves korig. 06-20-531-2888.

A Mazsihisz Szeretkórház 2008-ban is megrendezi jótékonyági vacsoráját!

Jótékonyági vacsoránkkal módot szeretnénk teremteni, hogy az ebben a formában befolyt támogatásokból tovább tudjuk fejleszteni az eddig elért magas színvonalat.

A vacsora színhelye: **HILTON BUDAPEST**
H-1014 Budapest, Hess András tér 1-3.

Időpontja: 2008. december 14., 19.00
Támogatói jegyek ára: 30 000 Ft

A támogatói jegyek áráról a „Mazsihisz Szeretkórházért Közhasznú Alapítvány” igazolást állít ki, mellyel adó-visszatérítés igényelhető. Az est hangulatát neves előadóművészek garantálják, a műsor színterében a kóser zsidó konyhaművészet remekeiből kapnak ízelítőt adományozóink. Kérjük, amennyiben részt kívánunk venni a rendezvényen, illetve támogatni kívánják kórházunk működését, szíveskedjenek jelezni Szinai T. József gazdasági igazgatónak (06-30-9-344-390).

Hírek, események röviden

– **A WIZO** a következő ülését november 25-én (kedd) 16 órakor a Frankelban tartja.

– **Adományok.** Roboz István 80 ezer Ft-ot küldött a Szeretkórház elfekvő betegeinek. Szegő László (Budapest) 10 000 Ft-ot adományozott a Szeretkórháznak.

– **1%.** A Hosana Jánosalmi Zsidók Egyesülete ezúton tisztelettel értesíti adományozóit, hogy a 2006. és a 2007. évi szja 1%-ból befolyt összeget az egyesület az alapszabályzatában meghatározott célra használta fel. Minden támogatónak köszönjük eddigi segítségét, és számítunk erre a jövőben is. Adószám: 18102956-1-41. Kurcz Ferenc elnök.

– **Dr. József Lászlóné Forrai Vera** ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik gyémánt diplomája átvétele, valamint 80. életéve betöltése alkalmából személyesen vagy írásban megkeresték. A jubilálás hatvan évvel ezelőtt nyert oklevelet az Országos Izraelita Tanítóképző Intézetben, s azóta is hálával, tisztelettel gondol az intézményre, annak szellemére, tanáira.

– **Dorothea Janetzke-Wenzel**, a Német Szövetségi Köztársaság nemrég Magyarországra akkreditált nagykövete felkereste a Mazsihiszt, ahol Feldmayer Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató tájékoztatták a magyarországi zsidóság helyzetéről, intézményeiről, az NSZK-val kialakult jó kapcsolatokról. A nagykövet asszony megköszönte a beszámolót, és ígéretet tett rá, hogy a közeljövőben meglátogatja az említett zsidó intézményeket. A megbeszélésen részt vett Lazarovits Ernő külügyi vezető is.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu.

Programajánlat

DECEMBER

Generációk Klubja
(Hunyadi tér 3., félemelet)

1.: A zongoránál Szirmai Zoltán. 7.: (vasárnap) délelőtt 10 órától: Ingyenes ruha (stb.) börze!

8.: Még mindig börze (ha esetleg maradna valami) uszonnával, teával, beszélgetéssel.

15.: Beszéljük meg címmel aktualitások, László Miklóssal.

21. (vasárnap) délután 16 órától: chanukka-rendezvény.

29.: Tabu nélkül. Totha Péter Joel rabbi lesz a vendégünk.

A hétfői napra eső rendezvények a szokásos időben, délután 15 órakor kezdődnek.

Folytatódik az osteoporosis torna, csütörtöki napokon 15.15 órától, Halmosi Ágnes irányításával.

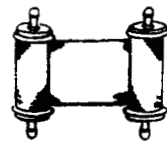
A BZSH Hunyadi téri templomkörzet Generációk Klubja (Bp. VI., Hunyadi tér 3. félemelet, parkolási lehetőséggel) december 7-én, vasárnap, délelőtt 10 órai kezdettel várja a rászorulókat (időseket, középkorúakat és fiatalokat) és az érdeklődőket tiszta, jó állapotú, a mai kor igényeinek megfelelő ruhaneműkkel és sok egyéb hasznos és használható holmival.

Természetesen térítésmentesen! Tombola is lesz... egyetlen nyeremmel, a Carmel kóser étterem 2 személyes vacsorameghívásával.

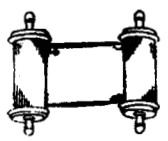
Halálozások

Fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett édesanyám, nagyink, **Zsárik Antalné (Abonyi Matild)** 88 éves korában elhunyt. A Kozma utcai temetőben kísértük utolsó útjára. Gyászolják: lánya, unokái, barátai, ismerősei. (x)

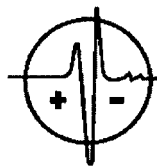
Faragó Péter (hallássérült) 74 évesen örökre elment. Nyugodjék békében. (x)

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Nov. 21.	Szombat reggel Nov. 22.	Péntek este Nov. 28.	Szombat reggel Nov. 29.
Dohány	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.00	9.30	15.50	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	16.00	9.00	16.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	16.00	8.00	15.50	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bércsics u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.00	8.00	15.50	8.00
Alma u. 2.	16.00	8.00	15.50	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	16.30	7.30	16.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.00	18.00	9.00
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.	16.00	9.00	15.50	9.00
Dessewffy u. 23.	16.00	9.00	15.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.30		17.30	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.50	8.00	15.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.50	8.00	15.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
November 21. péntek	Chesván 23.	Gyertyagyújtás: 3.43		
November 22. szombat	Chesván 24.	Szombat kimenetele: 4.51		
November 27. csütörtök	Chesván 29.	Jom Kippur kátán		
November 28. péntek	Kiszlív 1.	Gyertyagyújtás: 3.38		
November 29. szombat	Kiszlív 2.	Újhold		
		Szombat kimenetele: 4.47		

Mediszintech

Egészségcentrum és gyógyászati segédeszköz szaküzlet
1132 Budapest, Visegrádi utca 15.

Szolgáltatásaink

- audiológiai szakrendelés
- ingyenes hallásvizsgálat
- fül mögötti és fülbe helyezhető diszkrét hallókészülékek
- elemek és tartozékok hallókészülékhez
- hallókészülék-szerviz
- szaktanácsadás és gondozás
- vények beváltása
- otthoni ápolás kellékei
- gyógycipők, papucskok
- egyszer használatos termékek
- vérnyomásmérők és vércukorszint-mérők
- sebellátás, kötszerek
- gyógyteák és gyógyhatású készítmények
- inkontinenciaellátás
- mozgást segítő, rehabilitációs termékek

Az egészségcentrumban belgyógyászati, gasztroenterológiai, nőgyógyászati és pszichiátriai szakrendelés is működik.

Bejelentkezés és információ:

236-0755 és 236-0756

E-mail: mediszintech.kft@chello.hu

Nyitva tartás: Hétfőtől péntekig 10-18 óra között
Az a vásárló, aki a hirdetést felmutatja, öt százalék engedményt kap árainkból.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Az új oktatási intézmény impozáns épülete Bécsben

Új zsidó iskola nyílt

Ez egyike Bécs három zsidó iskolájának, a legnagyobb. Ami a feltűnő, hogy az Ausztriában élő alig 8000 főnyi zsidóság milyen fejlett nevelési intézményekkel rendelkezik. Két chárédi iskola is működik itt (az egyik chábád, a másik a szatmári), és úgy tűnik, hogy majdnem minden zsidó gyerek kap valamilyen zsidó nevelést.

A bécsi hitközség évek óta küzd a volt Hakoách-komplexum visszaszerzéséért, amit a náci Anschluss után vettek el a zsidóktól. Itt épült most ez az iskola, 19 400 négyzetméteren. *Muzikant* elnök szerint a legnagyobb Európában, 600 diák számára van benne hely, de jelenleg „csak” 380 tanul benne. *Jichák Herzog* népjóléti miniszter, a volt országos főrabbi unokája képviselte Izraelt a felavatáson, ahol az osztrák kancellár és miniszterei is ott voltak, meg a magyar származású főrabbi, *Chájim Eisenberg*.

A. J.

Az ünnepségen Jizászcshár Frankenthal, Bné Brák polgármestere avatta fel a csúszdát
(Die Gemeinde)

A közelmúltban Izraelbe látogatott az első kínai turistacsoport. A Haaretz napilap szerint a Turisztikai Minisztérium 15 000 kínai látogatóval számol 2008 végéig. Az El-Al légitársaság 1992-ben indította meg pekingi járatát, és évente mintegy ötvenezer izraeli keresi fel a távol-keleti országot. Kínából elsősorban üzletembe-

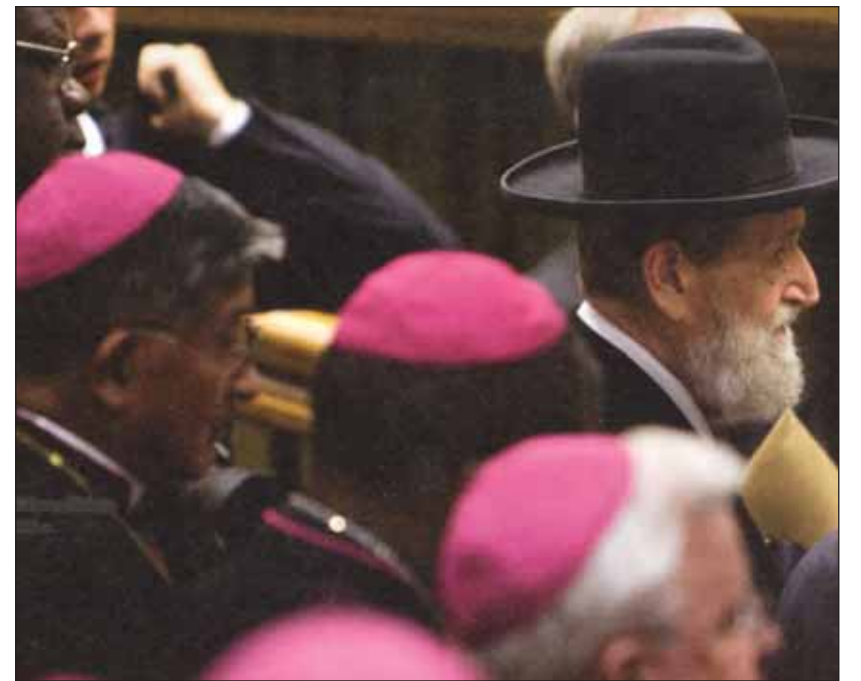
rek és hivatalos delegációk utaztak mostanáig Izraelbe. Az idegenforgalmi kapcsolatok fejlődését megkönnyíti, hogy az ország a kínai hatóságok által „jövőhangyott célállomások” közé került. A látogatók között várhatóan sok keresztény hívó lesz, akik elsősorban a vallási helyeket akarják felkeresni.

◆ A Jewish Agency a közelmúltban közölte, hogy jelenleg 13,3 millió zsidó él a világban. Izrael zsidó lakosainak száma 5,55, a diaszpóráé 7,75 millió. Az elmúlt évben 85 000 fős növekedés volt Izraelben, és 15 000-es csökkenés a diaszpórában. A legnagyobb közösségek: USA: 5,3 millió, Franciaország: 490 000, Kanada: 375 000, szovjet utódállamok: 340 000 (ebből Oroszország: 215 000), Nagy-Britannia: 295 000, Argentína: 183 000 és Németország: 120 000. Mintegy 95 országban a zsidók száma száz körül van, vagy kevesebb. Zelev Bielsky, a Jewish Agency elnöke kijelentette, hogy az asszimiláció lefékezése érdekében „a fiatalok között erősíteni kell a zsidó identitást és fokozni az Izrael, valamint a diaszpóra közötti kapcsolatokat”.

◆ A washingtoni székhelyű Pew Kutatóintézet felmérése szerint az európai országok többségében 2006 és 2008 között megerősödött az antiszemitizmus. Spanyolországban 46 (40), Lengyelországban 36 (30), Oroszországban 34 (30), Németországban 25 (22), Franciaországban 20 (16), Nagy-Britanniában 9 (8), az USA-ban 7 és Ausztráliában 11 (10) százalék „a zsidósággal nem rokonszenvezők” aránya (zárójelben a 2006. évi adatok). Az antiszemitizmussal párhuzamosan megnövekedett a muzulmánellenesség is, ami Spanyolországban 52, Németországban 50 százalék. A jelentés megállapítja, hogy az idősebbek és a jobboldaliak között több az antiszemita, mint a fiatalok és a baloldaliak között. A vizsgálat 24 ország 24 717 lakosának véleménye alapján készült.

◆ Az Elie Wiesel Alapítvány idei Emberbaráti Díját és az Arthur Scheiner New York-i főrabbi által alapított Lelkiismeret Kérése felekezeti alapítvány Világ Államférfija '2008 díját vette át New Yorkban Nicolas Sarkozy francia elnök. A Wiesel alapítvány kitüntetését a háború által sújtott országok számára nyújtott segítségért, az USA és Franciaország közötti kapcsolatok javításáért, valamint Izrael támogatásáért kapta a politikus.

kovács

Először a történelemben! Rabbi (Haifa) a vatikáni püspöki szinóduson.

Gyermektranszport. Holokauszt-émlékmű Londonban